

TÜRKİYE'DE EĞİTİM SİSTEMİ VE YÖK

Ülkemizdeki ekonomik, sosyal, kültürel ve siyasi yapıdaki değişikliklere koşut olarak 1982 yılında yürürlüğe giren "Yüksek öğretim Kurumu YÖK" yasası ile birlikte üniversite ortamında birçok değişiklik oldu. Yasayı hazırlayanların dışındaki geniş bir kesimin tepkisini çeken ve eleştiriler alan YÖK, en çok tartışılan kurumlardan biri haline geldi. 9 Mayıs 1987 tarihinde Odamız bka-HndeTürkiye'de Eğitim Düzeni ve YÖK" başlıklı bir söyleşi yapıldı. Söyleşinin yöneticiliğini Odamız Avukatı Aykut BAŞÇIL yaptı ve konuşmacı olarak Doç. Dr. Güney GÖNENÇ, Dr. Haldun ÖZEN ve Doç. Dr. Nurkut İNAN katıldılar. Konuyu değişik yönlerden ele alan konuşmaları burada sunuyoruz.

• Doç. Dr. Nurkut İNAN - Herkesçe eleştirilen tek kuruluştur YOK.

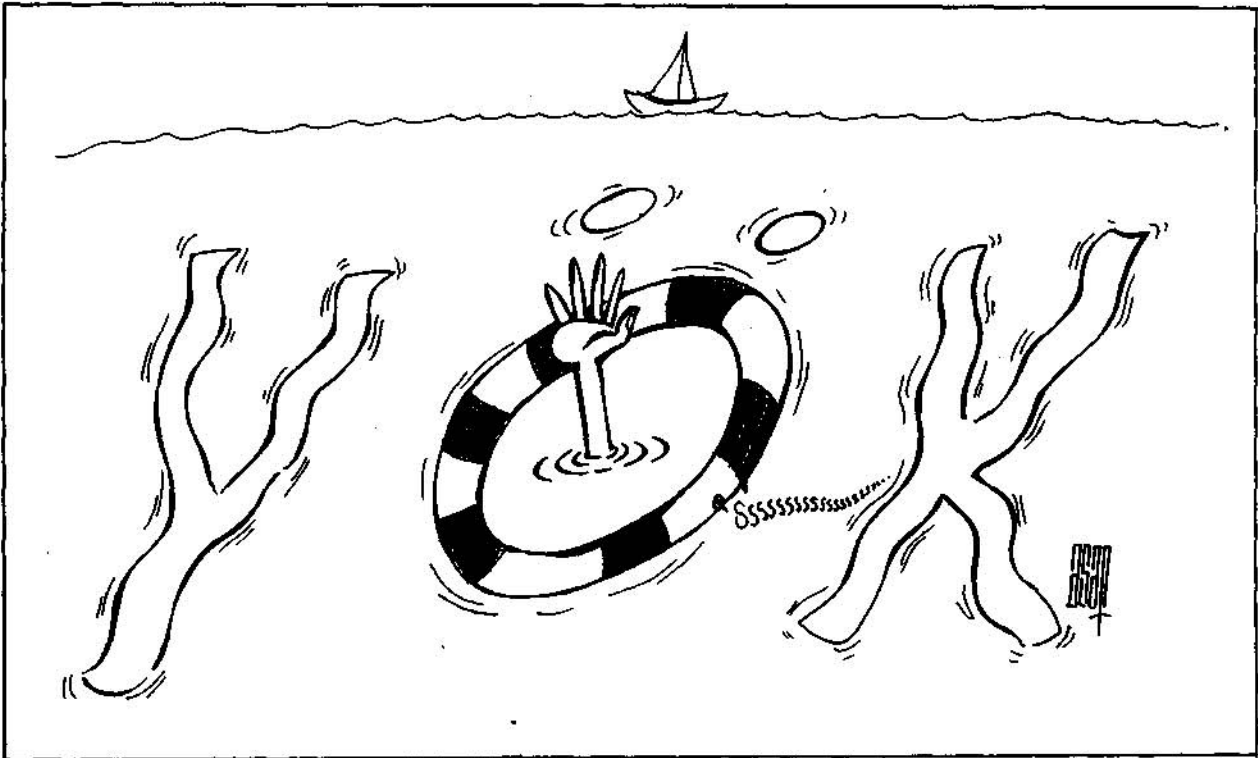
Eleştirilerin her yönden geldiğini görüyoruz, iktidar partisi de amansız bir biçimde eleştirmekte YÖK'ü. Özellikle son 5-6 aydır Başbakan YÖK sistemini değiştireceklerini söylemektedir. Muhalefet partileri de eleştirmektedir. Biliyorsunuz YÖK sözcüğü ve kavramı ilk kez Demirel hükümeti zamanında çıkmıştır. 1973'te 1750 sayılı Üniversiteler yasasında bir YÖK vardı ve yetkileri şimdikine oldukça benziyordu. O zaman AP iktidarının amacı böyle bir Üniversite sistemi kurmaktı, ama bu sistem işlemedi. Niçin işlemedi? Çünkü YÖK'i e ilgili karar değişikliğini yaparken iktidar, anayasayı değiştirmemişti, gücü yetmemişti ve Anayasa Mahkemesi 1750 sayılı eski üniversiteler yasasının YÖK ile ilgili maddelerini iptal etti. Sonra 12 Eylül darbesi olunca önlerinde hazır bir model buldular. MGK Demirel İn daha önce hazırlanmış olduğu modeli ve o modeli biraz geliştirerek biraz uçlara götürerek uyguladı. Ama şimdi, bu YÖK'ün mimarı olan Süleyman Demirel'in himayesindeki parti

DYP, aynı şiddette YÖK'e karşı çıkıyor, ilginç olan yönü şu, ANAP YÖK'ü fazla özerk buluyor ve iktidar partisi olarak hükümetin kontrolünün daha yoğunlaştırılmasını istiyor. YÖK'e karşı olan muhalefet partileri ise üniversitenin kafi derecede özerk olmadığını, hatta hiç olmadığını iddia ediyorlar. Yani her iki yönden de eleştiri alıyor YÖK ve tamamen birbirine zıt iki ayrı gerekçe ile biri çok özerktir diye, öbürü az özerktir diye eleştiriliyor, işin ilginç olan yanı her ikisi de haklı. YÖK'e bu özerklik fazla, lüzumundan fazla özerklik verilmiştir, diyenler de haklı. Üniversitenin hiç özerkliği yoktur diyenler de haklı. Bu çelişkiyi giderebilmek için özerklik kavramından söze başlamak gerekiyor. Biliyorsunuz özerkliği çok fazla tanımlayan yok ama sistematığını çok iyi yapıyor herkes. Bilimsel özerklik, idari özerklik, mali özerklik diye üçe ayırıyorlar ama özerklik nedir dendiğinde çok somut şeyler ortaya çıkarılamıyor. Böylece gerçekten iyi niyetli, ilerici gerekçelere dayanarak YÖK'e karşı çıkanlar da, tabirimi mazur görün, Sayın Doğramacı'nın tuzağına düşüyorlar. Yayınları izlediy-

seniz hatırlayacaksınız izdir. Doğramacı'nın taraf olduğu tartışmalarda, özerklik konusu, dönüyor dolaşıyor bir tek noktada toplanıyor. Acaba Üniversitelerin yöneticileri, seçimle mi işbaşına gelmeli, yoksa atamayla mı? Özerkliğin başka unsurları üzerinde çok az kimse duruyor. Gerek Üniversite için olsun, gerek çoğulcu demokrasinin gerektirdiği diğer kurumlar olsun, özerklik kurumu kavram olarak, hiçbir zaman bir amaç değildir. Ancak bir araçtır. Belirli amaçlara ulaşmak için kullanılan bir araçtır. İşe bu açıdan baktığımızda, örneğin, TRT'nin özerk olmasının nedenleri ile üniversitenin özerk olmasının nedenleri tamamen birbirinden farklıdır. Ama her ikisine de özerklik verilmesi gerekir. TRT'nin kendi kuruluş amacına ulaşabilmesi için bir araç olarak özerkliğin verilmesi gerekir. Üniversitenin, ayrı biçimde, kendi kuruluş amacına ulaşabilmesi için özerkliğin bir araç olarak kullanılması gerekir. TRT'yi bir yana bırakacak olursak, Üniversitede amaç bilimsel araştırma, bilimsel öğretim özgürlüğünün sağlanmasıdır. Bu amacı sağlayabilmek için üniversitelerin özerk olması gerekir. Şimdi amacı gözden kaçırdığımız an birtakım çarpık özerklik modelleri ile karşılaşıyoruz. Yani öyle bir kuruluş düşünün ki, özerktir ama araştırma özgürlüğü, öğretim özgürlüğü yoktur. İşte bugünkü YÖK'ün tam resmi budur. YÖK özerk bir kuruluştur. Ama özerk olan kimdir? özerk olan YÖK'ün kişilerden oluşan kendisi dahi değildir, özerk olan, YÖK'ün başkanıdır, özerk olan rektörlerdir, üniversiteler değildir; özerk olan dekanlardır, fakülteler değildir, öyle aşağı kadar iner ve her özerk yönetici kendinin üstlerine karşı da özerk değildir. Bu sistemi

kurmuştur YÖK, bunu gözden kaçırmamak lazımdır ve daha önemlisi, bence öyle bir sistem kurulmuştur ki YÖK mevzuatı ile, tüm yöneticileri seçimle işbaşına getirseniz dahi bu durum değişmez. Onun için üniversitenin kendi yöneticilerini kendinin seçme hakkının verilmesi özerkliğin önemli parçalarından biridir ama, Türkiye'deki çarpık model içinde en önde gelen sorun değildir. Bugün YÖK yasasının, 8-10 maddesinde değişiklik yapıp tüm yöneticilerinin kadrolu öğretim üyeleri tarafından seçileceği hükmünü getirseniz, sistemde ancak marjinal bir değişiklik olur, başka bir değişiklik olmaz. Bu hususa özellikle dikkatinizi çekmek istiyorum. Niçin durum böyle? En aşağı düzeyden başlayalım ve yasanın kurmuş olduğu sistemi inceleyelim. Anabilim dalı, eski kürsü dediğimiz bölüm; Fakültelerde anabilim dalı, belirli bir disiplinin öğretimini yürütecek, araştırmalarını sağlayacak bir ünitedir. Anabilim dalının başında bir başkan vardır. Nasıl atandığını bir an için bir yana bırakalım. Bir de Anabilim dalı kurulu diye bir kurul kurulmuştur. Bu, akademik teşkilat yönetmeliği gereğince böyle. Yönetmelik de diyor ki; kurul Başkan'a görüş bildirir. Anabilim dalı kurulunun başka bir yetkisi yok. Anabilim dalıyla ilgili her türlü kararı almak yetkisi Başkan'a tanınmış. Bu adamı ister atama yoluyla getirin, ister seçim yoluyla getirin, bu kadar yetki verdiğiniz zaman> araştırma özgürlüğünü işin temelinde ortadan kaldırılıyorsunuz. Bir üstüne çıkalım; bölüm. Bölümler de, Anabilim dalı Başkanlarından oluşan bir kurula sahiptir. Bazen bu kurula, öğretim üyeleri de katılıyorlar. Ama diyor ki yönetmelik; bölüm kurulunun kararlarının uygulanması, onaylan-

ması başkanın onayına tabidir. Bölüm başkanının onaylamadığı hiçbir kararı, bölüm kurulunun uygulaması söz konusu değil. Gayet açık, bir adım daha yukarı çıkalım; fakülte. Fakültede bir dekan var ve dekanın yönetiminde de iki kurul var. Fakülte kurulu var ve Fakülte yönetim kurulu var. Burada artık yönetmeliği geçtik, kanuna geldik. Kanun diyor ki, fakülte kurulu akademik bir organdır, akademik konularda karar verebilir. Vereceği kararları da çok sınırlı olarak tek tek saymış. İşte, eğitim takvimini yapmak. Fakültenin eğitim, öğretim konusunda ilke kararlarını almak. Üniversiteden, eski deyimle, intikal etmiş olan, araştırma, projelerini yürütmek ya da yenilerini önermek. Değişiklik yapma yetkisi yok, yönetsel yetkisi de yok. Eğitim takviminin yapılması yetkisi fakülte kuruluna bırakılmış ama, biliyorsunuz eğitim takvimi Türkiye'de Türkiye çapında YÖK tarafından düzenlenip dikte ediliyor. Bunda YÖK'ün yetkisi var. İkinci kurul yönetim kurulu. Fakültenin asıl yönetimini yürütmekle görevli kurul. Kanun zaten başından yazmış. Yönetim kurulu Dekana yardımcıdır diyor. Disiplin cezası vermek dışında Yönetim Kurulu'nun hiçbir uygulamaya yönelik, yani yine eski deyimini kullanırsak icra yetkisi yok. Yönetim Kurulu'nun aldığı kararların uygulanıp uygulanmaması tamamen dekanın keyfine bırakılmış. Enstitüler var ve üniversite bünyesinde lisansüstü eğitimi yürütmek için bunların da başında bir müdür var. Bir enstitü kurulu var, bir enstitü Yönetim Kurulu var. Kanun; müdür dekanın yetkilerine, Enstitü Yönetim Kurulu da, Fakülte Yönetim Kurulu'nun yetkilerine sahiptir diyor. Model aynı. Bir üste çıkalım. Bakın, şimdiye kadar, bu kendilerine aşağı yukarı sonsuz yetki verilmiş kişilerin atanma yollarına hiç değinmedim. Bunlar seçilmiş de olsalar, atama yoluyla da gelmiş olsalar aynı yetkilere sahipler. Gelelim Üniversiteye, en üst düzeye çıktık. Üniversitenin başında rektör var. Birazdan değineceğim nasıl atamasının yapıldığına. Rektörün emrinde bir senato var. Üniversite senatosu var, bir de üniversite Yönetim Kurulu var. Bunların kuruluşları da zaten seçimle gelen üyelerin azlığıyla dikkati çekiyor ama önemli olan; yasa, Üniversite Yönetim Kurulu rektöre yardımcıdır diyor, icra-i karar veremiyor. Yasa, senatoların da akademik kurulu olduğunu belirlemiş ve yetkilerini tek tek saymış, örneğin Sayın İhsan Doğramacı'nın her fırsatta kullandığı bir örnek var. Efendim diyor, üniversiteler özerk, işte kanunun şu maddesine göre üniversite senatoları üniversiteyi ilgilendiren herhangi bir yönetmeliği hazırlar, hiç YÖK'ün onayı olmadan Resmi Gazete'de yayınlanıp yürürlüğe girer. Daha fazla bir özerklik örneği ister misiniz diyor. Küçük bir yeri atlıyor ama, kanun diyor ki; Üniversite senatoları yönetmeliği hazırlar, rektörün onayından sonra Resmi Gazete'de yayınlanarak yürürlüğe girer. Binanaleyh, orada da rektöre Um yetki verilmiş. Daha yukarı çıkacak olursak, üniversitelerarası kurul var. Üniversitelerarası kurulun da bütün görevi doçentlikleri onaylamak,

üniversite giriş sorunları hakkında danışma kurulu gibi davranmak vs. Gelelim YÖK'e. YÖK'de bir kurul, ama ayrıntısına girmek istemiyorum. YÖK'te de tüm yetkiler başkanın elinde ve Türk tarihinde görülmemiş bir şey. İlk kez bir kurulun başkanını da başkası atıyor. Genel olarak Cumhurbaşkanı'nın atama yoluyla belirlediği kurullarda, kurulun başkanını kurulun kendisi seçer, her yerde böyledir. Bir tek YÖK'dir, YÖK başkanını, Cumhurbaşkanı doğrudan doğruya atıyor ve başkan yardımcılarını YÖK başkanı kendisi atıyor. Böylelikle YÖK başkanının kurul tarafından değiştirilmesi olanağı yok. Ayrıca kurulun tüm kararlarının uygulayıcısı YÖK başkanı, hatta atamalarla ilgili konularda, dekan atamaları, profesör atamaları ile ilgili konularda da açıkça "atamayı başkan yapar" diye hüküm getirmiş, ilgili yönetmelik. Bu hiyerarşik yapı içinde, birtakım korkutucu yetkiler de var. Mesela yüksek öğretim kanununun meşhur 7. maddesinin 1. fıkrası var. Diyor ki; YÖK, herhangi bir öğretim üyesinin yerini değiştirebilir, yani rotasyon hükmüyle bağlı olmaksızın sürebilir, ya da görevine son verebilir. Sayın Doğramacı, biz bu yetkiyi hiç kullanmadık diyor. Evet ama yetkiyi isteyen kendileridir, sonradan eklenmiştir kanuna, bu yetki her zaman var. Atmosferi çizmeye çalışıyorum. Evet bu yetkinin kullanılmaması, belki daha korkutucu. Keşke kullanılsaydı, kullanılmış olsaydı, o zaman öğretim üyeleri hangi koşullarda kullanılacağını bilir, ona göre davranırlardı. Şimdi ne yapacaklarını bilmiyorlar, bakın benim de değişik meraklarımın arasında satranç merakım da vardır. Satrançta şu ilke söylenir, "Bir tehdidin varlığı, tehdidin yerine getirilmesinden daha güçlüdür" derler, işte burada da aynı şey. öyle bir tehdidin varlığı, bu yetkinin kullanılmasından daha güçlü olarak elini kolunu bağlıyor öğretim üyelerinin. YÖK kanununun bir meşhur 42'nci maddesi daha var. Bunlar benim için meşhur, kimse için meşhur değil ama ben kafamda meşhur ettim bunları. 42. maddesi bilimsel denetim hakkında. Eskiden, biliyorsunuz öğretim üyelerinin bilimsel denetimini, akademik kurul olduğu bugünkü kanunda da belirlenmiş olan senatolar, fakülte kurulları yapardı. Şimdi bütün bir üniversitenin bilimsel denetimini rektör yapıyor. Rektörün kanun gereği, öğretim üyesi olması bile gerekmez. Herhangi birini rektör tayin etmek mümkün. Onu bırakın, mesela Ankara Üniversitesi Rektörü Kimya Profesörü. Acaba bir hukukçunun, hukuk fakültesi profesörünün bilimsel denetimini nasıl yapacak? Ama yetkiler elinde. Bilimsel denetimini yapıyor, YÖK'e bildiriyor ve YÖK bu kişiyi görevden alabiliyor ya da yerini değiştirebiliyor, ortaya ne çıktı şimdi? Bir genel görünüm, bir ek bilgi daha vermem lazım. Yine YÖK kanununa sonradan konmuş ve çok **ustahlık** biçimde gizlenmiş bir madde. Çünkü YÖK kanunu içindeki normal sıra izleyen maddelerin içinde yok 1. ek madde. YÖK kanununda 29 ek madde var ve bu ek maddelerin 2 numaradan başlayıp da 29'a kadar gidenleri özel öğretim kurumları ile ilgili.

özel üniversite kurulmasını olanaklı kılan maddeler. İşte Bilkent de ona göre kurulmuş ama dikkat ediniz ek maddelerle yapılmış, ona bir itirazımız yok. 1. madde diyor ki: Rektörler, dekanlar, bölüm başkanları, anabilim dalı başkanları ve bunların yardımcıları, her zaman kendilerini atayan kişi tarafından görevlerine son verilebilir ve bu son verme için görev sürelerinin dolmasını beklemek ihtiyacı yoktur. Böyle gizlenmiş duruyor. Bu madde iki kez de kullanıldı, İstanbul'da Cerrahpaşa Tıp Fakültesi dekanının bu maddeye göre görevine son verildi. Bu maddeyi de göz önünde tutalım. Nedir ortaya çıkan şey? İster seçimle gelsin, ister atamayla gelsin, her şeyden önce hiçbir yöneticinin, öğretim üyelerini bir kenara bırakıyoruz, yöneticinin iş güvencesi yok. YÖK başkanı dışında, rektörden başlayıp, anabilim dalı başkanına kadar iniyorsunuz. Bunların yardımcıları da dahil, hepsinin görevine her an son verilebilir. Atamalarında uygulanan usule göre rektörü her zaman YÖK işten atabilecek. Bölüm başkanlarını her zaman rektör işten atabilecek. Anabilim dalı başkanlarını her zaman dekan işten atabilecek. Böyle gidiyor. Atamayı kim yaptıysa o, görevine son verebiliyor. Yöneticilerin durumu böyle. Tam gün çalışan öğretim üyelerinin durumuna bakalım. Yani doçent ve profesör olanlar. Her şeyden önce demin okuduğum madde var. Her zaman görevine son verilebilir ya da yeri değiştirilebilir. Ayrıca rektöre verilmiş bir özel yetki var, rektör kendi üniversitesi içinde istediği öğretim üyesinin yerini değiştirme yetkisine sahiptir. Yani bugün hukuk fakültesindeki bir profesörü kadrosu ile birlikte alıp Ziraat Fakültesi'ne atayabilir ve bu yasanın hiç değilse sözüne uygun olur. Onun için hem iş güvencesinden mahrumlar, YÖK'ün elindeki yetkiyle, hem buldukları yerde çalışma güvencesinden de mahrumlar, tam gün çalışanlar. Kısmi statüde olan öğretim üyeleri, yardımcı doçentler ve öğretim yardımcılarının hiç iş güvenceleri yok. En kabadayısı 2 yılda bir, çoğunluğu 1 yılda bir, sözleşme sistemiyle çalıştırılıyorlar. Sözleşmeleri sona erince, kanuna özel bir madde de koydular, Danıştayla başa çıkabilmek için hiçbir işlem yapmaya gerek kalmaksızın kendiliğinden sona erer diyor. Aslında Danıştay bu fikirde değil. Ama o işin teknik ve hukuki yanı. Amaç ortada. Ayrıca bütün bunlara ek olarak, öğretim üyelerinin aşağı yukarı tamamen dış ile ilişkileri kesilmiş durumda. Siyasi partilere üye olamaz, siyasi partilere üye olamayacakları gibi, disiplin yönetmeliği ilginç bir de şey kullanmış, siyasi partiler yararına ya da zararına hiçbir faaliyette bulunamaz. Ayrıca da şöyle bir ibare kullanmış, eski Türkçe ile uğraşanlar merak eder, fiili bir faaliyette bulunamaz diyor. Fiili olmayan faaliyet varmış gibi. Ama bulunamaz diyor ve disiplin cezası veriyor. Şimdi o kadar geniş bir ibare ki, acaba bir siyasi partinin yararına ne olabilir. Mesela bir sosyoloji doçentinin sosyal demokrasi üzerine bir araştırma yapması, SHP'nin yararına da olabilir, zararına da olabilir. Ama her halükârda yapılmaması gerekir.

Yararına da olsa, zararına da olsa. Sonuçta fiili faaliyet değildir. Ayrıca dış dünyayla ilişkileri kesilmiş. Fakülte organlarında alınan kararları hiçbir şekilde dışarda açıklamaları yasak, organda görevli olanların, kendi bilimsel konuları dışında beyanat vermesi ya da herhangi bir fikir açıklaması yasak. Daha kötüsü, gerek öğretim üyeleri açısından, gerek öğrenciler açısından kurallar her gün değişiyor. Yönetmelikler değişiyor, yeni genelgeler geliyor. Takip etmek, izlemek çok güç. İkincisi YÖK'ün özellikle ilk kuruluş yıllarından 85 yılına kadar çok kullandığı bir sistem, telefon emirleri ile, telgraf emirleri ile, yasal dayanağı olmadan birtakım işlemler yapıyor. Dediğim gibi, işin başına gelecek olursak, özerklik var. Ama özerk olan kurumlar değil, kişiler olduğuna göre, bu kişiler ister seçilmiş olsun, ister atama yoluyla gelsin, kişileri özerk kıldığımız zaman, bilim özgürlüğünden, araştırma özgürlüğünden, öğretim özgürlüğünden ne öğrenciler açısından, ne öğretim üyeleri açısından söz edemeyiz. Son bir örnekle sözlerimi bitirmek istiyorum. Diyoruz ki biz, YÖK'ü eleştirmek için bazan, efendim YÖK bir askeri hiyerarşi kurmuştur, bir kışla düzeni vardır. Doğrudur. Bu size çizdiğim harita budur. Ama ordudan bir farkı var. Ordu ile YÖK sistemiyle kurulmuş olan üniversiteleri yanyana koyacak olursak her üniversiteyi bir ordu kabul edelim, Türk Silahlı Kuvvetleri'nde de 4 ordu var, her birini bir üniversite kabul edelim. Aralarında amirlerin yetkisi bakımından bir fark yoktur. Tam ve mutlak yetki, ama atamaları bakımından çok önemli bir fark vardır. Orduda atamalar, bakanlıkta yapılıyor. Bir alay komutanı, tabur komutanını istediği gibi değiştiremez. Bölük komutanı da değiştiremez, bir ordu komutanı, kolordu komutanını, istediği gibi değiştiremez, haddine mi düşmüş? Ama bir rektör, istediği bölüm başkanını değiştirebilir. YÖK, istediği dekanı değiştirebilir. Cumhurbaşkanı, istediği rektörü değiştirebilir. Genelkurmay Başkan'ın in, ordukomutanını değiştirme yetkisi var mıdır? O açıdan, bana deseler ki, sen orduyu mu tercih edersin, YÖK'ü mü, çalışmak için? Ben orduyu tercih ederim. Bu sebeple tercih ederim. Hiç değilse, gittiğim yerde iş güvencem olur. Orda kaç sene kalacağımı bileceğim. Hiç değilse atamalarımın, belirli bir akılcı biçimde yapıldığını göreceğim. Akılcı olmasa bile, kişilerin keyiflerinin dışına çıkarılmış bir sistem içinde atamam yapılacak. Aradaki fark önemli. Atama sistemi, seçim olmadığı için değil, atama sisteminin biza-tihi kendisi, tamamen özerk olan kişilerin atamalarda keyfine bırakılmış olduğu için sakıncalı. En hafif deyi-miyle sakıncalı. Bu aşamada bu kadar söylemek istiyorum. Teşekkür ederim.

• Aykut BAŞÇIL - Sayın Güney Gönenç siz de bize çağdaş bilim ve teknoloji gerekleri açısından YÖK sisteminin bir irdelemesini yapar mısınız? YÖK'ten önceki duruma da biraz üniversiteler açısından değinirseniz seviniriz.

• Güney GÖNENÇ - Geçmişe şöyle bir baktığımız zaman, Türkiye'de siyasal iktidarlarla, üniversiteler arasında her zaman problemler olduğunu görüyoruz. Siyasal iktidarlar her zaman üniversitelere müdahale etmek isteğini duymuşlardır. Bunun birkaç örneğini vererek ve çok hızla değinerek geçmek istiyorum. 1844 Türkiye'de ilk Darülfünun kurulmasına karar verildiği ve bu amaçla bina yaptırılıp Avrupa'ya hoca olmak üzere insanlar gönderildiği zaman Osmanlı Hükümeti, elçilerinden aldığı kimi bilgiler yüzünden üniversitenin açılışını yahut kuruluşunu 20-25 yıl kadar ertelemiş, Elçilerinden aldığı bilgi de şu: Avrupa'da üniversitelerde öğrenciler hep devrimci fikirleri benimsiyorlar. Hatırlayınız zamanı, 1848 yıllarını hatırlayınız ve bunun korkusuyla bizimkiler, ancak 1870'de Darülfünununu açmaya cesaret etmişler. Darülfünun açıldığı gün yapılan muhteşem törene bizzat sadrazam da gelmiş ve törenin ardından ertesi günü Darülfünun kapatılmış ve Darülfünunun başkanı, başkanlıktan ve öğretim üyeliğinden azledilmiş. Böyle kapatılıp açılmalar uzun süre devam etmiş; zannediyorum 1900'lere kadar kapatılıp açılmalar var. Şöyle örnekler var: İnsan yaşamı için havanın gerekli olduğunu göstermek üzere bir hoca, havası boşaltılmış bir cam fanus içinde bir kuşun ölmesine yol açtığı için üniversite kapatılmış. Üniversiteye ilk özerkliği veren de ilginçtir, Vahdettin imiş, 1919'da. 1933'de bu özerklik yeniden geri alınıyor. Bazı nedenleri var. Cumhuriyetin ilk yılları vb. Bu sırada da büyük bir tasfiye yapılıyor. 1946'da özerklik verilmiş üniversiteye, yasayla, yasa üzerinde verilmiş. Fakat bu sefer hemen 47'de, 48'de, MC Carthy rüzgarları Türkiye'yi yalamaya başlayınca, üniversitenin öğretim üyelerini yasaya göre atamadıkları için bu sefer bütçe yasasında, kimi fakültelerin ya da bölümlerin bütçesini kaldırmak suretiyle o bölümleri yok ederek; kimi öğretim üyelerini, aralarında Pertev Naili Boratav, İlhan Başgöz, Behice Boran bulunan öğretim üyelerini tasfiye

etmişler. 1961'de üniversitenin özerkliği Anayasa'da yazılmış. "Üniversite özerktir" denmiş, ama biliyorsunuz, ondan hemen biraz önce 147 öğretim üyesi isim isim sayılmak suretiyle üniversitelerden atıldı, 147'ler tasfiyesi yapıldı. Bu arada başka modeller üzerinde çalışıldığı anlaşılıyor. 1956'lardan itibaren ODTÜ gibi, o güne kadar üniversitenin Türkiye'deki temel modeline uymayan, yani 46'da verilen özerkliğe sahip olmayan bir üniversitenin kurulması örneği ile karşılaşıyoruz. Tasfiyeler ancak büyük sayılarda ve kısa zaman içerisinde yapılıncam kamuoyunda yankılar yaratıyor. ODTÜ'de 1970-80 arasında sürekli ve azar azar gerçekleştirilen tasfiyeler, bu nedenle kamuoyuna pek yansımamıştır. Gelişmiş ülkelerle az gelişmiş ülkeler arasında teknoloji bakımından mevcut açıklık azalacağına büyüyor. Elbette biliyoruz ki, gelişmiş teknoloji veya geliştirilmek istenen teknoloji, geliştirilmiş insan gücü ister. Bu teknolojiye uygun insan gücü lazımdır. O halde eğer teknoloji yanında, dünyadaki teknoloji yarışında bir hak iddia etmek, bir iddiası olacak biçimde ortaya çıkmak istiyorsak, bu teknolojinin istemlerine uygun bir üniversite yapısını oluşturmamız gerekiyor. Çünkü teknolojiyi yaratacak olanlar, üretecek olanlar, uygulayacak olanlar üniversitemizden ya da yüksek okullarımızdan yetişecek olan insanlardır. Şimdi özellikle Avrupa üniversiteleri ile Amerika ve Kanada üniversiteleri arasındaki farka da dikkat etmek suretiyle şöyle bir bakarsak, acaba böyle bir çağda, böyle bir yarış içinde üniversitelerin nasıl olması lazım? Üniversitelerde ne olması; hangi niteliklerin olması gerekiyor? Model ne olmalı? Bunları çok kısa bir şekilde şöylece sıralamak istiyorum. Üniversitelerin iki temel amacı vardır. Biri araştırma, öbürü eğitim. Araştırmayı içerdiği için üniversiteler yüksek okullardan ayrıdır. Yüksek okullar yalnız eğitim amacına yöneliktir. Üniversiteler araştırma ve eğitim amacına yöneliktir. Ayrıca, üniversitelerin eğitim işlevi ile yüksek okulların eğitim işlevi birbirinin aynısı değildir. Yüksek okullarda daha ziyade bir şeyin nasıl kullanılacağı, nasıl uygulanacağı anlatılır, öğretilir. Oysa üniversitelerde bu konular eğitim içerisinde yalnızca öğretilmekle, verilmekle kalmaz; tartışılır, sınıfın kendisi bir laboratuvar olarak kullanılır ve tartışma yoluyla bu işin doğrusunun nasıl yapılacağı verilmekle kalmaz, bulunur, buldurulur. Eğitimde bile yüksek okulla üniversite arasında böyle bir fark vardır, kaldı ki araştırma açısından çok daha büyük fark vardır. Şimdi, bilimsel araştırmalar, örneğin 18. yüzyılda Cavendish'in ya da oksijeni bulan Priestley'in yaptığı gibi dünyadan kopuk, başkalarından kopuk, bir laboratuvara kapanmış insanların yapabileceği, gerçekleştirebileceği biçimde olmaktan çıkmıştır. Bunu hepimiz biliyoruz. Çağımızda bilimsel araştırma büyük yatırımlar isteyen, büyük altyapılar gerektiren, tek kişi tarafından değil ancak gruplar, hatta daha büyük organizasyonlar tarafından geliştirilebilen bir nitelik kazanmıştır. Bu nedenle araştırma kurumlarının ve araştırma kurumlarının içinde

en önemlisi olan üniversitelerin yayılmak yerine toplanmak; yayılın her tarafa dağılmak yerine tersine belli merkezlerde, daha kaliteli, daha yoğun bir biçimde toplaşmak biçiminde bir yapısı olması gerekir. Hele mali kaynakları kıt olan ülkeler için; mali kaynakları bilimsel araştırma yapacak düzeyde çok sayıda üniversiteyi kaldıramayacak olan ülkeler için bunun daha da böyle olduğu açıktır. ABD'de, Avrupa'da yüksek nitelikli üniversiteler vardır, bir de sıradan mühendis yetiştiren, Türkiye'deki kimi üniversitelerden de daha aşağı düzeylerde insanlar yetiştiren üniversiteler vardır; bunun böyle olması da doğaldır. Buradan şu sonuçlara varıyoruz: Birincisi; Toplaşma gerekli, olanakların bir yerde toplanması, birkaç yerde toplanması gerekli; ikincisi, eğitim kurumlarının aynı düzeyde olması gerekmez hatta tersine eğitim kurumlarının farklı düzeyde olması gerekir. Daha yüksek düzeyde eğitim kurumları, araştırma kurumları olacaktır. Daha düşük düzeyde eğitim, araştırma kurumları olacaktır. Yani üniversiteler arasında hem yapı farklılıkları olacaktır, olmalıdır; hem düzey farklılıkları olmalıdır. Bundan dolayı da sistem farklılıkları olmalıdır. Ayrıca üniversitelerin yapısı esnek ve dinamik olmalıdır. Katı kurallara değil, yasalara, anayasaya geçmiş katı kurallara değil, tersine kısa, özlü çerçeve kanun ve yönetmeliklere bağlı olmalıdır. Ayrıca mali ve akademik özerklikleri olmalıdır. Kadro yokmuş, adam varmış da kadro bulunmuyormuş vb. gibi kadro sorunları olmamalıdır, öğretim üyelerinin iş güvencesi olmalıdır. Bunların hepsi vardır Avrupa'da. Yedi yıldır Doğramacı söylüyor, televizyon izleyicileri dinliyor: "Paris üniversitesinin rektörünü de Cumhurbaşkanı atar", öyleymiş demek! Ya da "Amerika'da hiçbir üniversite özerk değildir", öyleymiş demek! Bunların aslında % 90'ının yalan olduğu yavaş yavaş ortaya çıkıyor. Lincoln'ün bir lafı var: "Bir kısım insanları hep aldatabilirsiniz, herkesi de bir süre aldatabilirsiniz, ama herkesi her zaman için aldatmak mümkün değildir." Ayrıca araştırmaya büyük önem vermesi gerekiyor üniversitelerin. Büyük araştırma projelerine Avrupa'da, Amerika'da olduğu gibi, devlet kuruluşlarından büyük mali destekler sağlanması lazım. Amerika'da National Science Foundation çok büyük bir kuruluştur, bir anlamda bizim TÜBİTAK'ımıza bedel. Bu kuruluş özerktir, TÜBİTAK da özerktir. Biliyorsunuz şimdi bir yasa Meclis'te şu anda, bu özerkliğin de tümüyle kaldırılmasını öngören yasa; bugünlerde görüşülecek zannediyorum. Yani üniversiteler gibi TÜBİTAK'ın da icabına bakılacak. Ayrıca üniversitelerde kürsü, bölüm, dal, bilim dalı, anabilim dalı gibi kompartımanların mümkün olduğunca olmaması lazım. Bunlara nezaketten "kompartıman" dedim. Aslında bunlar bir anlamda dukalıklardır. Bilim daha ziyade bilim dallarının ortaklaşa olduğu, kesiştiği yerlerde ilerliyor, örneğin bilgisayar ortaya çıktı. Bilgisayar, biraz elektrik mühendisliğinden, biraz elektronikten, matematikten, biyolojiden, psikolojiden, her birinden bir şey alıp ortaya çıkan bir bilim dalıdır. Yani bili-

min uç noktaları daha çok bilim dallarının kesiştiği yerlerde oluyor. Bundan dolayı da; "Benim laboratuvarımdaki osiloskobu, bitişik kürsiye vermem, bu benim malımdır; bu asistan bizim asistanımızdır, burada boş oturur, ama öbür tarafa göndermem" biçimindeki bölünmüşlüklerin olmaması gerekir. Bir de şunu ekleyeyim: Destek teknik eleman dediğimiz elemanların sayısı ve nitelikleri çok önemlidir. Bir mühendise kaç teknisyen düşüyor, bir doktora kaç sağlık memuru, kaç hemşire düşüyor. Türkiye'deki sayıları tam olarak bilmiyorum ama, sanıyorum bir mühendise 1,5 - 2 teknisyen düşüyor. Bu sayının 10 - 15 dolayında olması gerekir. Ülkemizdeki durum şu anlama geliyor: Mühendislerin çoğu, aslında teknisyenlik yapıyor. Bunun böyle olduğu zaten biliniyor. Üniversitelerde kaliteli destek elemanlarla araştırmada çalışan öğrencilerin en az öğretim üyeleri, profesörler kadar önemli olduğu da bilinen bir gerçek.

Şimdi bir bakalım, YÖK'ün getirdiği sistem bütün bunlara ne kadar uyuyor. YÖK, biraz önce sayın Nurkut İnan'ın söylediği gibi, üniversitelere bir emir-kumanda zinciri getirdi, kışla düzeni getirdi. Nurkut arkadaşın az önce sözünü ettiği ünlü maddeyi size aynen okumak istiyorum. Yasa, YÖK'ün yetkilerini sayarken, a, b, c, d, e, f, g, h, i, j, k, l, ... (r'ye kadar gidiyor, neredeyse alfabedeki harfler yetmeyecek), biçiminde sıralıyor, ve I fıkrasında şöyle diyor: "öğretim elemanlarından bu kanunda belirlenen yükseköğretimin amaç, ana ilkeleri ve öngördüğü düzene aykırı harekette bulunanları rektörün önerisi üzerine veya doğrudan, normal usulüne göre, yükseköğretim kurumları ile ilişkilerini kesmek veya denemek üzere başka bir yükseköğretim kurumuna atamak". Hemen görülüyor: öğretim üyelerinin iş güvencesi bugün sıfır. Bu maddeyle şimdiye kadar kimse atıldı mı, kimler atıldı, bilmiyorum. Bu hiç önemli değil. Nurkut arkadaş çok güzel belirtti: Bir yasa maddesinin illâ çalıştırılması gerekmez, o maddenin yasada varolması yeterlidir. Böyle bir madde (ve yasadaki pek çok başka maddeler) öğretim üyesinin başında Demoklesin kılıcı gibi asıldır, bunun sonuçları ne oluyor? YÖK Yasası'nın çıkmak üzere olduğu günlerde, ya da çıkarılmasının hemen ardından, öğretim üyelerinin bu yasaya karşı çıkmak amacıyla yayımladıkları bildirimler, topladıkları imzalar, gazetelere verdikleri demeçleri anımsıyoruz, özellikle, televizyonda bir rektörler açıkoturumu yapılmıştı, içler acısı bir şeydi, bu açıkoturuma karşı çıkmışlardı öğretim üyeleri imzalarıyla. 5 Aralık 1981'de İstanbul Üniversitelerinden 1447 öğretim üyesi imza vermiş. Ankara üniversitelerinden 900 öğretim üyesi imzalarıyla karşı çıkmış. Cumhuriyet Gazetesi'nde 200'den fazla öğretim üyesinin YÖK üzerine görüşleri yayımlandı. Hatta bu gazetenin genel yayın müdürü Hasan Cemal'in sonradan açıkladığı gibi, Milli Güvenlik Konseyi'nden telefon edip bu görüşlerin yayımlanmasının derhal durdurulması sağlanmış. Bunları niçin anımsatıyorum? Bakın arkadaşlar, bugün öğrenciler içeri atılıyor, yürüyüşleri

engeleniyor, öldürülüyorlar. Öğretim üyeleri işten atıldı, sürgüne gönderildi, ne ile suçlandıkları belirtilmeden adeta vatan haini ilan edildi, yaşam derdine düşürüldü, Arabistan'lara, Amerika'lara gitmeye mecbur edildi. Bütün bunların karşısında üniversitemizdeki kaç öğretim üyesinden ses çıktı? Bunu, öğretim üyelerini eleştirmek amacıyla söylemiyorum. Ben de öğretim üyesi olarak çalışıyor olsaydım, belki benim de sesim çıkamayacaktı. Bunları, bu yasanın, bu maddelerin somut sonuçlarını ortaya koymak için söylüyorum. Üniversiteyi öyle bir konumdan böyle bir konuma getiren nedir? YÖK Yasası'dır, yasanın demin okuduğum 7'nci maddesidir, bana da uygulanmış olan 13b-4 (sürgün) maddesidir, 70'in üstünde doçent ve profesöre uygulanmış olan 1402'dir. Eğitim, çok yavaş işleyen bir süreç. Öğrenciler bu yasanın kendileri için ne anlam taşıdığını ancak 5-6 yıl sonra anlamaya başladılar. Bu yasada "öğretim üyeleri öğrencileri odalarından kovacaktır" yazmıyor, bu yasada "yemekler kokmuş çıkacaktır" yazmıyor, bu yasada "öğrenciler ramazanda öğle yemeği yiyemezler" yazmıyor. Ama yasaya bütün bunlara yol açacak maddeler özenle yerleştirilmiştir. Ancak şimdi anlaşılıyor. Kamuoyu bunu ancak şimdi, açıkça görebiliyor. Katı bir kadro sistemi uygulanıyor, öğretim üyesi doçentlik hakkını kazanalı 4 yıl olmuş, doçentlik kadrosu bekliyor. Doçentlik kadrosu bekleyen 37 kişi var, 3 kadro gelirse ne olacak? Kimlere dağıtılacak bu kadrolar? Hepimizin bildiği "mavi boncuk" hikayesi. Bu da bir başka Demokles kılıcı, öğretim üyeleri sınav kağıdı okumaktan başka bir şey yapamaz oldular. Büyük bir üniversitenin bir kürsüsünde yılda okunacak sınav kağıdı sayısı 40.000 ile 50.000 arasında. Bir öğrencinin bir yılda gireceği sınav sayısı 100 dolayında. Bu koşullar altında üniversitelerde bilimsel araştırma kalmamıştır. Araştırmaların üniversite dışında da yapılabileceği alanlarda, örneğin sosyal bilimlerde, üniversite dışına kaymıştır. Laboratuvar, bilgisayar, pahalı aygıtlar gerektiren dallarda ise tümüyle durmuştur.

"Üniversiteler siyasete bulaştı" dendi, bu suçlama çeşitli ağızlardan, birçok kez yineleni. YÖK Yasası'nın çıkarılmasına gerekçe olarak gösterildi. Biraz önce Nurkut arkadaş da belirtti, YÖK'ün 8 üyesini Cumhurbaşkanı doğrudan atıyor, 6 üyesini Bakanlar Kurulu, 1 üyesini Genelkurmay Başkanı, 2 üyesini Milli Eğitim Bakanı atıyor; 8 üyesi de Üniversitelerarası Kurul'ca seçiliyor. Ama bu atamaların hepsi Cumhurbaşkanının onayından geçmek zorunda. Cumhurbaşkanı beğenmezse, yerine yenisi atanıyor; eğer atayacak makam bir ay içinde aday göstermezse, onları da Cumhurbaşkanı atıyor. Bütün rektörleri Cumhurbaşkanı atıyor. Demek ki, asıl şimdi, siyaset üniversitenin her yerine girmiş durumda. Açıkça, yasaya uygun olarak, yasa gereği, girmiş durumda. Çünkü üniversiteler siyasal iktidarın atadığı kişilerce yönetiliyor.

Bir de şu var: Şimdi, örneğin Elazığ Üniversitesi de, ya da diyelim, Gaziantep'e bağlı Kahramanmaraş meslek yüksekokulu da, ODTÜ'nün Ankara'daki Elektrik-Elektronik Mühendisliği Bölümü'nün tabii olduğu yasaya, aynı yasaya, aynı yönetmeliklere göre yönetilecek. Bunu, demin sözünü ettiğim ilkeler ışığında bir düşünün. Böylece, "en aşağı düzeyde birlik" sağlanmış oluyor. Türkiye'de 1980'den önce "üniversite" adına lâıyk, dünya standartlarına göre bu ada lâıyk, hiç olmazsa birkaç tane üniversite vardı. Bugün onlar da bu konumlarını kaybettiler, ya da kaybetme yolundalar. Ne için? Bütün üniversiteler aynı olacak, tekbiçim olacak, aynı olanaklar içinde, aynı düzeyde olacaklar. Ayrıca, üniversitelerle yüksekokullar aynı yasayla yönetilecek, yani hepsine "üniversite" denecek, aynı işlevde, aynı düzeyde olacaklar. Bütün bunlar, doğrudan doğruya, düzeyin düşürülmesi anlamına geliyor. Sayın Başbakan, Bilkent'in açılış töreninde, "maşallah artık her ilimizde bir fakültemiz var, fakültesiz ilimiz kalmadı" dedi. Gerekli olan, doğru olan bu mudur? Her ilde bir fakülte olması mıdır? Şimdi düşünelim: Bu adamlar akılsız mıdır? Bir teknoloji yarışı var dünyada ve üniversitelerin buna ayak uyduracak biçimde, nitelikte olması gerekiyor. Biz de bu yarışın içinde olduğumuz iddiasındayız ve üniversitemizi buna en uygun olmayacak biçime, düzeye getiriyoruz. Bunu neden yapıyorlar? Bunun nedeni salt bir "yanlışlık" mıdır? Arkadaşlar, uluslar arasında, içinde bulunduğumuz uluslar topluluğundaki uluslar arasında, bir işbölümü vardır. Bu iş bölümü gereğince, her ulus, kendine biçilmiş yerde olmak, kendine düşeniyle yetinmek durumundadır, örneğin tarım-sanayi işbölümü vardır, "Avrupa'nın sebze bahçesi olacağız" işbölümü vardır. Bize teknolojiyi üreten insan fazla gerekmiyor. Bize teknolojiyi alan, lisansla alan, know-how olarak alan ve bunu uygulayan insanlar gerekiyor. Böyle insan yetiştirecek okullar gerekiyor bize. Daha iyisini yetiştirmenin ne zararı var? Çünkü bize ayrıca, fazla düşünmeyen, fazla sorgulamayan insanlar lâzım. Bir şey söylediği zaman "bir bakalım, bu doğru mu?" demeyen insanlar lâzım. Fazla okumayan, etliye sütlüye karışmayan, "höt" dediğimizde oturduğu yerde oturan insanlar lâzım. Ben şimdi üniversitede değilim, üniversiteden ayrılışı 4 yıl oldu. Ama üniversitedeki arkadaşlarımdan edindiğim izlenimlere göre şunu belirtmek istiyorum: Arzu edilen türde bir gençlik yaratmak yolunda -ne yazık ki- başarılı adımlar atılmıştır. Bunu açıkça söylemek gerekiyor, bu saptamayı yapmak gerekiyor. Şunu da görüyoruz: Üniversitelerde faşist ve dinci bir kadrolaşmanın sağlanması yolunda da önemli, ciddi adımlar atılmış; bunda da büyük başarı sağlanmıştır. Bu, her üniversite için doğru değildir, ama birçok üniversite için böyledir. Çağın bütün isterlerine aykırı bir modelin seçilip uygulanmış olmasının nedenleri bunlardır. Anadolu'ya niçin yayıyoruz üniversiteleri? Siyasal oportünizmin, oy kaygısının yanında başka bir neden daha var. Üniversite aydınlığını

Anadolu'ya götürmek değildir amaç, tersine, üniversiteyi Anadolu'nun, eşrafın, mütegalibinin karanlığına boğdurmaktır. Üniversite düzeyini düşürmek için bulunmuş çok etkili bir yoldur. Büyük kentlerde, ya da birkaç merkezde büyük üniversiteler kurup toplu üniversite sistemine mi gitmek gerek, yoksa şu ile bir fakülte, bu İlçeye bir yüksekokul diye bunları dağıtmak mı gerek? Bu sorunun karşılığı bence çok açık, biraz önce de belirttim. Ama, işte, tam tersi yapılmaktadır. Size iki örnek vereceğim, gazetelerden alıntı yaparak. Ortadoğu Gazetesi'nin yazarlarından Prof. Erol Güngör, Konya Selçuk Üniversitesi rektörlüğüne atanınca yaptığı ilk konuşmada bakan ne diyor: "Selçuk Üniversitesi'nin, Konya ve çevresinin manevi havasına uygun faaliyet göstermesi için gereken yapılacaktır" (Cumhuriyet, 6 Aralık 1982). Van Yüzcüncü Yıl Üniversitesi rektörü (o zamanki rektörü, şimdi elbet rektör değil), Prof. Dr. Hakkı Atun şöyle diyor: "öğrenciler yurdun dört bir yanından geliyorlar, bunların böyle sıfırdan başlayıp hemen organize olmaları mümkün değildir, bunların ayın yaparken yakalanması tesadüf değildir" (9 Şubat 1986). Bu demeç verildi henüz birbuçuk yıl olmuştur. Van'da bir öğrenci öldürüldü. Bir olayın, bir sürecin dikkati çekmesi için ille de insan öldürülmesi gerekmiyor, işlerin bu kerteğe geleceğini, öğrencilerin öldürüleceğini bilebilmek için, ille de ölüm gerekmiyor. Rektör Atun devam ediyor: "Hangi tarihattansa gelir gelmez onu öğreniyorlar. Bu organizasyon nerede olur, memleketin içinde mi, nerede, bu benim konum değildir". Bir gazetecinin "derslerinizde canlıların varoluşu konusunda tartışmalar çıkıyormuş?" sorusuna karşılık sayın rektör şöyle diyor: "Evet, artık ders veremez hale geldik. Bugün, canlılar evvela denizlerde oluşmuştur diyorsunuz; efendim, Kuran kitabımız böyle söylemiyor, Kuran'a ters düşünüyorsunuz diyorlar. Biz çocuklara diyoruz ki, iyi anlamıyorsunuz, anlamadığınız için kulaktan dolma...., yine bilimsel derslerde evrimle ilgili konular işlenirken bazı öğrenciler karşı çıkarak, bunların Kuran-ı Kerim'e ters düşüğünü öne sürüp bu dersleri boykot etmişlerdir". Bunları rektör söylüyor. Aynı üniversitede oruç yedi diye bir öğrencinin öldürülmesinden birbuçuk yıl önce söylüyor. Bu iki alıntı, sanırım, "taşra üniversitesi"nden beklenenin ne olduğunu açıkça ortaya koyuyor. Çağdışı bir üniversite modelinin seçilmesindeki nedenleri kısaca sıralamaya çalıştığım konuşmamı burada kesiyorum. Teşekkür ederim.

- Aykut BAŞÇIL - (Sn. Haldun ÖZEN) siz öğretim ve öğrenim hakları açısından, anayasadaki haklar açısından da YÖK'ün bir incelemesini yapar mısınız?

- Haldun ÖZEN - Konu çok zengin bir konu. Onun için sık sık YÖK üzerine toplantılar yapmalı herkes, gücü yeten herkes, her topluluk. Üniversite ile doğrudan ilgili olan olmayan, öğrenci olan, öğretim üyesi olan, hatta korkanlar bile becerebildikleri ölçüde, korkularının

elverdiği ölçüde bu konuyu işlemeliler, görüşlerini ortaya koymalıdır. Konu niye bu kadar gündemde? İleriki yıllarda daha çok gündemde olacak. Çünkü Türkiye'de özellikle 1980 12 Eylül girişiminden sonra, Türkiye'nin 2000 yıllarındaki geleceğine egemen olmanın savaşı daha büyük boyutlarda veriliyor. Zaman zaman yeniliyoruz. Zaman zaman kötümserliğe düşüyoruz. Zaman zaman biz de açmazdayız. Ama bir şeyin farkındayız: Biz bu konuya sahipsek, biz gücümüzü birleştirebiliyorsak, biz görüşlerimizi birleştirebilmek için en ince ayrıntılarına kadar konuları konuşabiliyorsak, bizim önümüzde kimse duramayacaktır. Çünkü biz doğrudan yanayız. Çünkü biz gelecekte yanayız. Bugünkü savaş 2000 yılında Türkiye'nin geleceğine kimlerin hükmedeceğinin savaşıdır. İlericiler, demokratlar, özgürlükten yana olanlar mı? Tutucular mı? Tepeden inmeciler mi? Koalisyonlar olacak. Başbakan, her gün bir başka çerçevede yeni koalisyonlar önerecek, yeni Anayasa çözümleri önerecek. Başka konularda da, kendi tarafını güçlendirmek için öneriler yapacak. Çünkü bu savaş büyük bir savaş, herkes bunda pay sahibi. Konu bu kadar büyüktür. Nedir, YÖK dönemi başladıktan sonra üniversitenin durumu? Arkadaşlarımız söylediler: öğretim hakkı yoktur, öğretim üyeleri ve yardımcıları için hak ne demek? YÖK ne derse, rektör, dekan, bölüm başkanı ne derse önünüzü ilikleyip, kravatınızı takıp "başüstüne" demelisiniz, öğrenim hakkı yoktur, öğretim üyelerinin öğretim yardımcılarının ve öğrencilerin örgütlenme hakkı var mı, yok mu, göreceğiz, öğreticilerin yok, öğrencilerin de olup olmadığını göreceğiz.* Tabii öğrencilerin o kadarcık örgütlenme hakkını geri alabilmek için herşey yapılacaktır. Çünkü üniversitedeki tek çıban başıdır. Azıcık demokratik görünen tek canlı nokta odur. Onu da tahrip etmek gerekiyor. Ama öğrenciler öğretim üyelerinden ve öğretim

yardımcılarından üstün çıkmışlardır. Konularına, kendi ölçüleri içinde sahip çıkmışlardır, örnek almalıyız. Sadun Aren, Bilar'da düzenlediğimiz YÖK seminerlerinin birinde, "YÖK 12 Eylül'ün en zararlı kurumudur" dedi. Bu da demin benim değindiğim konunun saygıdeğer bir bilim adamı tarafından başka bir biçimde anlatımı. Çünkü bilim, teknoloji üretimine ve geleceğe egemen olmak için önce yüksek öğretime egemen olmak gerekiyor. Onların amaçları egemen güçler yararına koşullandırılmış bir Türkiye, bizim amacımız ise daha özgür bir Türkiye, daha katılımcı bir Türkiye. Tabii bu böyle olmasın diye de yalnız YÖK Yasası ile değil, yalnız anayasadaki yüksek öğretim maddesiyle değil, onların dışında her yasadaki düşünce özgürlüğünü, anlatım özgürlüğünü, örgütlenme özgürlüğünü, sendikalaşma özgürlüğünü sınırlayan her hükümle ve bunları da sınırlayan uygulamalarla özgürlüğün karşısına çıkılıyor. Yasa yetmiyor yasaya aykırı yönetmelikle karşısına çıkılıyor. Yönetmeliğe aykırı genelgeyle karşısına çıkılıyor. O da yetmezse genelgeye aykırı YÖK, fakülte ve üniversite uygulamalarıyla özgürlüğün karşısına çıkılıyor, öğrencilerin atılmalarına neden olan 44. madde ile ilgili durum bunlara önemli bir örnektir. Fakat ben bir başka örneğe değinmek istiyorum. Çok kısaca değinmek istiyorum. Bilkent Üniversitesi deniyor adına. Ben tüm TBMM zabıtlarını inceledim. Bilkentle ve vakıf üniversitelerle ilgili 15 madde YÖK Yasası'na ekleneceği zaman yapılan görüşmeleri. Kurulan özel yüksek öğrenim kurumlarının üniversite adını kullanabileceğine ait tek kelime yok. Tersine kullanamayacağına dair komisyon raporu var ve görüşmeler var. Hatta meclis toplantısında YÖK başkanının "Üniversite deme hakkımızı elimizden aldınız. Fakülteyi de alıyorsunuz, hiç olmazsa onu almayın" dediğine dair Meclis tutanakları var. Ayrıca YÖK Yasası'nda yapılan bütün değişikliklere-karşın üniversitenin kamu tüzel kişiliği olacağı, yasa ile kurulacağı hükmü var. Meclisteki bu sözünü ettiğim görüşmelerde, bunlara dayanarak, özel yüksek öğrenim kurumunun üniversite olamayacağına dair açıklamalar var. Aynı hüküm anayasada da var. Bütün bu bilgileri bilen YÖK başkanı ve onun emrindeki bugünkü Bilkent'in rektör adını alan kişisi yayınladıkları kitapta diyorlar ki, "Biz 1960'dan beri bir özel üniversitenin peşindeyiz." Anayasa onlar için hiç, anlamsız, yalnız kendi amaçları anlamlı. Ve öyle bir amaç ki her türlü kamu olanağını kullanıp gerçekleştiriliyor. Ve açılışa Cumhurbaşkanı ve Başbakanı getirebiliyorlar. Güçlerimizi iyi ölçmeliyiz. Üniversitenin ana kaynağı nedir? öğrencisi ve öğretim üyesi, tabii laboratuvarları, kütüphaneleri ve diğer olanakları saymıyorum. Ana kaynak bu ikisidir. Nedir durumu? Gazete haberi ile bir cümle ile cevap vereceğim: "öğrencilere hapis istemi, yarısı tutuklu" yıl 1987, öğrenciler hapiste, öğretim üyeleri ise derste, "öğretim üyelerine terör dersi." Derslerini tamamlamamışlar ki "İstanbul Üniversitesi öğretim üyelerine dış tehdit, terör ve anarşi konularında konferanslar verildi. Toplantıyı

rektör açtı" diyor, İstanbul Üniversitesi Türkiye'nin en eski üniversitesi, tabii bir üniversitede her cins adam var. önce kötüsünden başlayalım. Bu da İstanbul Üniversitesi'nden bir hoca, yıl 1933, Dr. Neşet Ömer 1930'ların rektörü, sonra seçimi kazanamamış, yani rektörlüğe seçimle geliniyor. Seçimi kazanamamış, 1933 üniversite reformu olacak, olmayacak konuları var. Cumhurbaşkanına mektup yazıyor. Tabii doğrudan yazamıyor, genel sekreterine, Hikmet Bayur'a yazıyor. "Pek muhterem kardeşim efendim", neyse, derdini anlatıyor, bu işleri ben yapsam, reform işlerinde bana da görev düşse diyor da asıl öneri bakın ne, Bu adam bu eski üniversitemizin hocalarından biri "şu son günlerde iki hadise bu hali pek açık göstermektedir. Edebiyat fakültesi talebesi tarafından verilen bir çay ziyafetinde fakülte reisi sabık bir asistan tarafından dövüldüğü halde talebe bu hale tamamen lakayt kalmış hatta bu hadise bir kısım arasında memnuniyet bile uyandırmıştır." öğrencileri Cumhurbaşkanına şikayet ediyor." Bitmedi; "diğer taraftan Ali ticaret mektebi (yüksek ticaret okulu) talebe cemiyeti evvelki gün halkevinde toplanarak mektebin tensiki ve ıslahı hakkında müzakerelerde bulunmuşlardır." Çok

kötü. "Bunun diğer yüksek okullarda, Darülfünun talebesine de bir kötü örnek teşkil etmesi ihtimali çok fazladır." Yani çok kötümserliğe kapılmayalım. Her dönemde her cins adam var da, bu dönemde galiba biraz daha fazla. Yani 12 Eylül'den sonra ve buna. Neşet Ömer'e Cumhurbaşkanı adına Cumhurbaşkanı genel sekreterinin cevabı: "Pek aziz ve muhterem doktor" üstelik de bu adam Atatürk'ün doktoru, aynı zamanda. "Mektubunuzu okudum ve okuttum. "Atatürk'e. Ancak taallük ettiği mesele muayyen bir daireye aittir." Milli Eğitim Bakanlığı'na "onun" (yani MEB'in) "bu işi kendi mesuliyeti tahtında hal etmesini beklemek en iyi yol olduğundan bu konuda bir şey yapılması doğru görülmedi." Bu da Cumhurbaşkanı'nın cevabı. Şimdi bakın bu da o dönemin hocalarından bir tanesi, bu da o dönemde rektörlük yapmış birisi; ismayıl Hakkı Baltacıoğlu. Yıl 1919, Darülfünun'a muhtariyet verilmesi dönemi, aslında konu tabii Vahdettin'in kendi icadı değil. Üniversite içinde yapılan bir çalışmanın sonucunun kendisi de üniversite öğretim üyesi olan, mülkiyeli olan, zamanın Milli Eğitim Bakanı Sait Gelenbevioglu tarafından onaylanıp, sonra da Vahdettin'in onaylaması olayı. Bunu da sayın Kenan Evren'e borçluyuz. Bu bilgileri. Dilekçe davasında bize vatan haini deyip, Vahdettin'le bizi benzetince, aramızda ne benzerlik var diye ben 6 ay araştırdım. Varmış meğer, özerklikten yanayız her ikimiz de, 1919'da bu konu Vahdettin tarafından onaylanmadan önce uzun bir incelemesi vardı. Bakın ne diyor (H. Baltacıoğlu, Üniversite üzerine): "ilmin mevzuu hakikattir, hakikat bütün harici mevhumlar gibi bitarafır." Yani Vahdettin'den yana da değil, başka birinden yana da değil, gerçek gerçektir, "ilim müstakildir ve istiklal ile yaşayacaktır. Fikrin istiklalini kabul etmeyen, iştihadın meşruiyetini tasdik etmeyen bir memlekette (bugünkü Türkiye sanki) ilme hürmet yoktur. Onun için Darülfünun meselesi her şeyden evvel ilmin ve ilim erbabının istiklali meselesidir." YÖK üniversitelerinden birisi çıkıp bugün bunu yazamaz. Yazacaklar var, İlhan Tekeli yazar ama onun gibi kaç kişi sayabiliriz, iki elimizin parmaklarını geçmez. Bir de yabancı örnek vereyim. Yıl 1932. Üniversite hakkında rapor hazırlayan isviçreli uzman Albert Malehe 35 yıl önceki örnek. Diyor ki raporunda bu yabancı: "Bir Darülfünun hakkında bir mütehassız tarafından bu Darülfünun talebesini görmeden yazılmış bir raporkabil-i tasavvur bir şey olamayacağı için bütün fakültelerin kız ve erkek talebesiyle görüşmeye bir hayli gün ayırdık" diyor. Münasebetsize bak! Hem de 1932'de. Şimdi birisi böyle bir şey yapsa çok kötü bir iş yapmış olur. Herhalde onu ya uzmanlıktan atarlar ya üniversiteden atarlar, öğrencilerle konuşuyor, üniversitede yenilik yapılacak, yeniden düzenleme yapılacak siz ne diyorsunuz diyor. Ondan sonra akademik özgürlük tanımını yaparken yalnız öğretim üyelerini ve yardımcıları değil öğrencilerin de akademik özgürlüğü olduğunu belirtiyor. Nasıl? öğrencinin -ara sıra Türkçeleştirerek söyleye-

yim- öğrenme ve okuma şeklini tamamen kendi arzu ve takdirine göre düzenlemesidir, diyor, öğrenci kendi arzu ve takdirine göre çalışmalarını düzenler, sınavı böyle hazırlanır, diyor. Sonra özerklik konusunun her türlü ıslahattan evvel halli icap eder diyor. Fikirlerin belirlenmesinde profesörlerin bilimsel durumlarına yakışan bir itidal söz konusu olsa da bilim ve manevi hürriyetler hiçbir şekilde sınırlandırılmaz, diyor, özerklik üniver-sitenin kendi kendini idare etme yetkisi ve hakkıdır, diyor, öğrenciye değinerek "görevinin dersini harfiyen bilmekten ibaret bulunduğunu, talebenin zihniyetinden çıkarmak gerekir" diyor. Görevim dersimi harfiyen bilmektir diyorsa bir talebe bunu unutmalıdır, diyor. Bu adam anarşist galiba. Bu 1932'de TC hükümetinin çağır-dığı uzman. Halbuki bütün öğrencilerin hepsi bu benim dediğime kani değildir, diyor, öğrenci hiç kimsenin hatta en yüksek bir üniversite hocasının bile Darülfünun ortaya koyduğu fikri terbiyede kendi yerini alama-yacağına inanmalıdır, diyor. En üst düzeydeki hocası bile kendi yapmak istediği işlevi yapamaz diyor. Yani fark var arada, öğrencinin işlevi ile öğretim üyesinin işlevi bu ikisi en iyi düzeyde yapıldığı zaman, akademik özgürlük ortamında yapıldığı zaman, işte deminden beri arkadaş-larımızın anlattığı koşullar da gerçekleştiği zaman üniver-site olacak, araştırma olacak üniversiter çalışma olacak. Yoksa başka bir şey olmayacak. Bir de 1981'den örnek vereyim. Tasarı çıkmış, Milli Güvenlik Konseyi'nde, komisyonlarda görüşülüyor, gündeme gelmiş ve bir aklı evvel üniversitenin, aklı evvel senatosu (çünkü bunun rektörü ve dekanlarından biri 1402 ile görevden alındı. Daha yeni birkaç gün önce de aleyhlerindeki bütün davaları, görevlerinden çıkarma davalarının hepsini de kazandı ama üniversitenin dışındalar tabi, bitti o iş, YÖK'ün istediği de oldu). Böyle bir özgür senato kafası var. 11.8. 1981 tarihinde. Sonucunu okuyacağım size "sonuç olarak yüksek öğretimde ve özellikle ülkemizde üniversite-lerde bilimsel araştırma ve öğretim düzeyinde gerilemeye yol açacak, çeşitli huzursuzluklar yaratacak, yüksek öğretimi siyasal etkiler altına sokacak ve bu yüzden Üniver-siter çalışmaya öncelik veren bilim adamlarının üniver-site dışına ve hatta yurt dışına göçüne yol açacak olan bu tasarıda ısrar edilmeyeceğini umarız" denilmiş ama yasa 6 Kasım'da kabul edilmiş. Aradan bu kadar yıl geçmiş,

ayrılmalar devam ediyor ve bu dönem içinde arkadaşları-mın söylediği gibi benim hesaplarıma göre yaklaşık 4970 ayrılma var. Atılanlar-ayrılanlar, zorlamalar, Eğer YÖK DİE yasasını çiğneyip yüksek öğretimle ilgili istatistikleri vermemekte direnirse bu rakam kesinlikle saptayabileceğiz. Muhtemelen bu rakam biraz daha fazla. Toplam öğretim üyesi ve yardımcısı sayısının yaklaşık % 251. Ben bunların, bu söylediklerimin hiçbirinin çok önemli olmadığını düşünüyorum, şu söyleyeceklerim karşısında. Bunların hepsini düzenlemeye uğraşabiliriz, en uygun koşullar dahil öğretim üyeleri, laboratuvar olanakları, öğrenci durumu, yasa gerekirse anayasa düzenlemesi.

Ama Türkiye'de son yıllarda özellikle egemen olan bir tutum var, mümkünse yasaya yansıyor, mümkün değilse fiilen uygulanıyor. Bunu ortadan kaldıramazsak yapacaklarımızın hiçbir etkinliği kalmaz. Nedir o? Demin söyledim üniversite hocalarına birileri, anarşi ve terör konusunda, nedenleri ve hedefleri konusunda dersler veriyor. Bu yeni değil önümüzdeki günlerde de devam edecek. ODTÜ'de, başka üniversitelerde. Yıllardır diğer üniversitelerde devam ediyor, hatta üniversite hocaları çevreye gidiyor, hatta kimisi devrim tarihi derslerinde bunları anlatıyor. Bunlardan bir iki örnek vererek sözlerimi bitireceğim. Bunları düzeltmezsek, biz üniversitede ne öğretim ne öğrenim hakkından ne de akademik özgürlükten söz edemeyiz. Bunların hiçbirinin güvencesi yoktur. Ayrıntılı değinmiyorum. Anayasaya değinmeden genel olarak Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'ne ve Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Bildirgesi'ne gönderme yaparak öğretim üyelerinin, yardımcıların ve öğrencilerin bu bilgilerde sözü geçen anlatım özgürlüğü, düşünme özgürlüğü, yayınlardan yararlanma, yayın yapma, öğrendiklerini, bildiklerini anlatma özgürlüklerinin bu koşullarda, arkadaşlarımızın anlattığı yasal çerçevelerde zaten çok sınırlanmış olduğunu, fakat bu tür organların verdiği kongreler ve yükselmelerdeki güvenlik soruşturmaları nedeniyle tamamen sıfıra indiğini de belirtmek istiyorum. Başbakan diyor ki, "Biz YÖK'e karışmıyoruz." YÖK Başkanı da TBMM bütçe komisyonunda geçen yıl "bize hükümet karışamaz" dedi. Başbakan ondan epeyce sonra söyledi bunu. Fakat önümde bir kitap var bu kitapta bakan YÖK Başkanı ne diyor: 1985'in filan ayının filan günü buradaki konulan Başbakanlığın emri üzerine geldiler YÖK'de anlattılar diyor, çok faydalı bu konular diyor, ben de bunları kitap olarak bastırdım. Son Türk devletini anarşi ve terörden kurtarmak için bu kitabı bütün üniversitelere dağıttım diyor. Hani Başbakan karışmıyordu. YÖK'ün işlerine, Başbakanın talimatıyla demin okuduğum gibi İstanbul Üniversitesi'nde açıkça toplantılar yapıldı, kim veriyor bu konferansları soruyorsunuz yetkililere "o işe biz karışmıyoruz, rüfailer karışır" diyorlar. Başbakanlık emir verdi, o işe biz karışamayız diyor. Bu konuşmalardan bir iki ufak alıntıyla bitireceğim "Üniversite gençliği ve genelde üniversite camiası ülke ve toplumları etkileme gücü, müşterek hareket edebilme özelliği, kolayca teşkilatlanma potansiyeli ve benzeri birçok özellikleri sebebiyle yalnız ülkemizde değil, bütün dünyada hasım ülke psikolojik hareketlerinin en başta değişmez hedefi olmaktadır. Profesyonel propagandistler tarafından hedef alınan üniversite gençlik ve idarecileri, idealist duygu ve özellikleri nedeniyle hasım ülke ve ideolojilerin bir vasıtası haline dönüştürülmektedir. Her türlü fikri cereyanın serbestçe tartışıldığı demokratik ülkelerden sağladığı imkanlar çok zaman planlı ve devamlı faaliyetler olarak tanımlanan düşman psikolojik hareket uygulamalarına en uygun ortamı oluşturur. Bu ortamda fikir hürriyeti adı altında fikir savaşları sürdürülür. Üniversite camiası açı-

sından ise durum çok karmaşıktır. Özerk bilimsel araştırma yapma hakkı ve görevi olan üniversiteler bu özerklik nedeniyle ayrıca hedef haline gelir, özerk olan kuruluşlardaki bilimsel çalışmalar çok defa eğitim ve psikolojik hareket uygulayıcıları tarafından saptırılarak, düşünce ve kelime savaşı haline dönüştürülür. İdeolojik kavgalar üniversiteden başlar. Anayasa ve diğer kanunların eğitim ve öğretim kurumlarına, bilim ve araştırma görevinin dışında öngördüğü görevler arasındaki mensuplarına milli, ahlaki, sosyal, manevi ve kültürel yani insani değerler kazandırma işlevi yıllardan beri ihmale uğramıştır. Bu durum gençlik ve ülkenin 12 Eylül öncesi karşılaşmış olduğu vahim olaylardan dahi anlaşılmaktadır." Böyle devam ediyor. Bu üniversitede Başbakanlığın emri ile YÖK'ün de katkılarıyla düzenlenmiş bir programın bir parçası. Bu bilgilerin üniversite ortamıyla, akademik özgürlük ve tartışma ortamıyla ilgisi olmadığı gibi tersine yasaların verdiği sınırlar içinde bile üniversitenin çalışmaması, bilimsel araştırmada ve yükseköğretimde korkunun egemen olması sonucunu doğurması gayet normaldir.

• Aykut BAŞÇIL — Değerli konuklar, izin verirseniz bu ikinci tur görüşmelerinde, ben konuşmacıları serbest bırakacağım. Kendilerinin değinmek istedikleri konular var o konuda sohbetimize devam edeceğiz. Buyrun sayın Nurkut İnan.

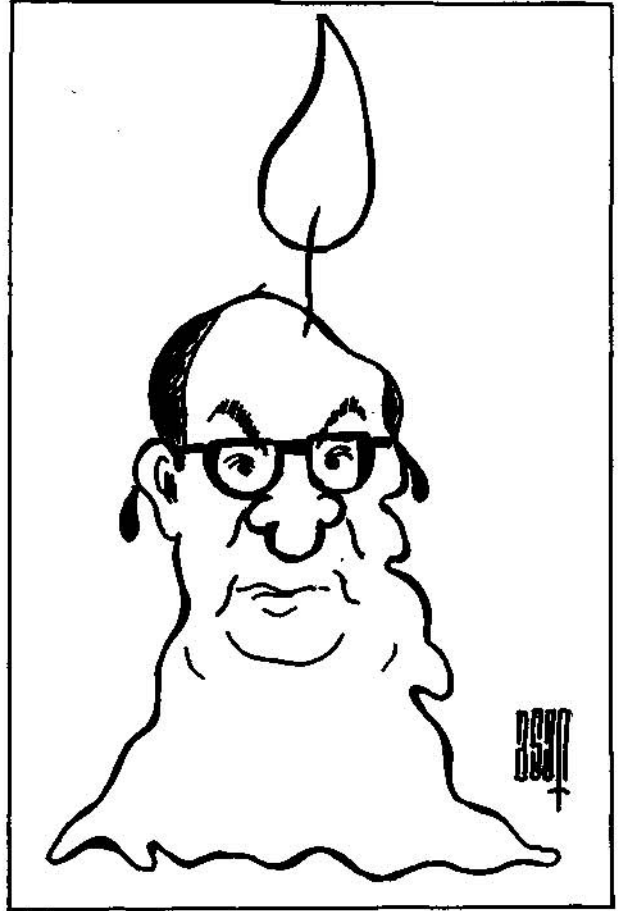

• Nurkut İNAN - Arkadaşlar, vaktimiz uzadı, hepimiz gayet ciddi konulara değiniyoruz. Bunun için izin verirseniz konuşmamın ikinci bölümünü belirli bir aşamada bir dedikodu bölümü halinde size aktarmak istiyorum. Amacımın ne olduğunu ayrıca açıklayacağım. Bu dedikodularım iki bölümden oluşacak. Birincisi ve kısa olan

bölümü bir iki parça bilgi. Sizlere daha önce söylenmiş olanlarla ve yaptığımız eleştirilerle ilgili, ama ilgiyi kurmayı size bırakıyorum, sadece bilgi vereceğim. İkinci bölümü ayrıca açıklayacağım. Birinci bilgi bugün Türkiye'de biliyorsunuz lise mezunu öğrencilerin üniversiteye girişi tek merkezden yönetilir ve bu açıdan 700.000 civarında öğrencinin üniversiteye girişini düzenleyen çok zengin ve çok güçlü bir kuruluş vardır, ÖSYM. Bu kuruluş YÖK'e bağlıdır ve yüksek öğretim kurumuna bağlı diğer kuruluşların yöneticilerinin atamaları, kurul tarafından yapıldığı halde, yalnız ÖSYM Başkanı YÖK Başkanı kendisi atar. ÖSYM'nin bugünkü başkanı Türkiye'de Bilkent dahil bir ölçüde, tüm üniversitelerin girişini düzenleyen bir kurumun başkanıdır.

Bu zat'ın bir ikinci görevi daha vardır, Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin tüm üniversitelere girişini düzenleyen kurulun başkanı aynı zamanda Bilkent Üniversitesi'nin Güzel Sanatlar Fakültesi dekanıdır. Bu yasal olarak mümkün müdür, değil midir? Yasal olarak mümkün kılınmış olsa dahi ahlaki bakımdan ne dereceye kadar doğrudur, bunun takdirini size bırakıyorum, özel bir kuruluş, üniversite olup olmadığı dahi şüpheli, ikinci bilgi demin sayın özen arkadaşımız Mecliste YÖK Başkanı'na söylediklerinden sonra da Başbakanın yakınmasından söz etti. "YÖK'e hükümet karışamaz". Evet bir ek bilgi daha YÖK'ün kurmuş olduğu sistem içinde Aydınlar Ocağı denen derneğin ne dereceye kadar etkin olduğunu hepimiz biliyoruz. Aydınlar Ocağı derneğinin kurultay adı altında bir toplantısı yapıldı geçtiğimiz günlerde, bu toplantıya 2 ya da 3 bakan katıldı ve TC Hükümeti Devlet Başkanı statüsüne sahip olan bakanlarından biri Aydınlar Ocağı Kurultayı'nın karşısına çıktı, bir konuşma yaptı. Bu konuşmada da, aynen tekrar ediyorum sözlerini, şu lafı kullandı. "Biz iktidarda olduğumuz sürece Aydınlar Ocağı'nin emrindeyiz." Bunu açıkça, çekinmeden söyleyebildi. Onun için kim kime karışır o biraz karışık. Gelelim ikinci bölüme. Bir model oluşturmak istiyorum, henüz kafamda tam yerine oturmadı. Ama Haldun Özenin söylediği gibi YÖK işinin ve Türkiye'de üniversite sorununun peşini bırakmamak ve YÖK'ün getirdiği tahribatı da açıkça gözler önüne koymak gerek. Biz belki biraz üst düzeyde konuştuk. Yani şu açıdan üst düzeyde konuştuk. Hep global makro düzeyde ele aldık sorunu, biraz da mikro düzeyde bakalım. Belki daha çarpıcı daha etkili olabilir diye düşündüm ve belki bir seminerler dizisi düzenlemek ve bu diziyi Bilal'da yapılan YÖK seminerleri gibi değişik yüksek öğretim kurumlarını ele alıp her birindeki tahribatı ayrı ayrı incelemek gerekir. Bu konuda şu anda bir hazırlığım olduğunu söyleyemem. Kendi bilgilerime dayanarak yine dedikodu düzeyinde Ankara Üniversitesi, Hukuk Fakültesi'nde 1981'den bugüne kadar neler oldu. Her şeyden önce şunu söyleyeyim. 1981-85 arasında Ankara Hukuk Fakültesi öğretim kadrosu üçte bire inmiştir. Bu rakamlar-

da verilebilir. 84 öğretim üyesi yardımcısı vardı, yeni alınan çok taze olan asistanları saymazsak ki onların alınması 5-6 aylık olaydır. 9 ay öncesi 32 kalmıştı. Bazı dersler boş geçmiyordu ama öğretim üyesi yoktu, başka disiplinlerin hocaları orada ders veriyordu. Konuşmamın birinci bölümünde, yetkililerden söz ettim. Yöneticilere verilen sınırsız yetkililerden. Acaba bu yetkililerin kullanılması nasıl oluyor. Ona da bakmak lazım, mesela kadro sorununa değindi Güney, ve dedi ki az sayıda gelen kadronun kimlere verileceği politik tercihlerle yapılıyor. Şu anda yanılmıyorsa 7 ile 10 arasındadır araştırma görevlisi kadrosunda görev yapan doçent ve bu doçentlerden bir kısmı, bir kısmı dediğim iki tanesi halen boş olan idare hukuku anabilim dalının doçentidir. Yani kadro bulunmaması mümkün değil, hocası yok çünkü, ama doçentlik atamaları yapılmıyor, yardımcı doçentlik ataması yapılmayanların sayı çok daha fazladır, iki tane yardımcı doçent yüksek öğretim konusunda yapılan değişikliğe rağmen, sizi bizim fakülteye atayamayacağız deyip başka üniversitelere gitmek zorunda bırakılmıştır. Yetkililerin kullanılması tabii bu kişilerin seçimi açısından çok önemli. Bütün öğretim kurumları, özellikle yüksek öğretim kurumları belirli gelenekler çerçevesinde genişler. Bu geleneklerin bir kısmı daha eskimiş geleneklerdir ama geleneğin yıkılması yeni bir geleceğin oluşturulmasıyla olur. örne-

ğin AUHF'nde çok küçük bir olay var ama önemli bir olay. Zannederseniz sosyal bilimler fakültesinden farklı olarak hocaların birlikte oturacakları bir oda vardı. 1940'lardan gelmiş bir gelenekle asistanların odası ile hocaların odası ayrı idi. Asistanlar bir kural olmamasına rağmen hocaların odasına girip, oturamazlardı. Rahatsız olurlardı, fakat 1970'li yıllarda gerçekten önemli bir savaşım sonucu bu gelenek yıkıldı ve AHF iki odası her zaman hem hocaların, hem de asistanların birlikte oturabilecekleri bir oda haline geldi geçtiğimiz 86 yılının başına kadar, 86 yılında AHF'ne tayin edilen dekan, ki AHF'nin 26-27 yıllık öğretim üyesidir. Bir genelge uygulayarak araştırma görevlilerinin okutmanların öğretim üyelerinin yani öğretim yardımcılarının hocaların odasına girmesini disiplin cezası ile yasak etti. Eski geleniği bu sefer kural biçimine sokarak. Yetkilerin yarattığı korkudan söz ettik, iki olayı birleştirdim, Günün de belirttiği gibi 1981 yılında YÖK yasası çıkmak üzereyken üniversite öğretim üyelerinin 1400 küsuru Ankara'dan yine 1000 küsur imza topladılar. Bu imza bir telgrafın altına atılmıştır. Bu telgrafta aynen şu ibare vardı: "Sizinle meslektaş olmaktan kıvanç duymuyoruz." Televizyona çıkan rektörlere hitabeden bir telgraftı. Bu telgrafa AHF öğretim kadrosundan 37 kişi imza atmıştı. Ama yaratılan korku, biliyorsunuz korkuyla mükafat paralel gider, ya kişiyi korkutursunuz ya da mükafat veririrsiniz, istediğiniz yola sokarsınız. Ama o mükafatı istemese bile, kişi korktuğu için aynı yola girebilir. Aşağı yukarı eşdeğerlidir bunlar. Bu telgrafa imza atan 37 AHF öğretim üyesi arasında bugün değişik fakültelere dağılmış, 2 dekan, 1 dekan yardımcısı, 1 enstitü müdür yardımcısı, 3 tane de anabilim dalı başkanı var. Bunlar yüksek öğretim yasasını kımayan bu bildiriye imza atmışlar, ama bugün değişik biçimlerde yöneticilikle, diyebiliriz ki, mükafatlandırılmışlardır. Ya da korkutulmuşlar. Ama YÖK sistemi tarafından öğütülmüş ve bu hale gelmişler. Bunların hepsi benim arkadaşlarım onun için isimlerini açıklamıyorum, basına da açıklamadım. Hiçbir zaman açıklamayacağım anlamına gelmez. Bir arkadaşımız yine AHF'den ceza hukuku doçenti olan bir arkadaşımızın rotasyon konusu, yani Diyarbakır Üniversitesi'ne tayin konusu, fakülte kuruluna geldiğinde o zamanın dekanı sabahleyin rektörlükte, bu kurulda o anda ben de vardım, ben daha atılmamıştım, toplantı yapıldığını ve o toplantıdan sonra rektörün kendisini çağırarak o gün öğleden sonra bizim bulunduğumuz toplantıda fakülte kurulunun toplanacağını ve rotasyona gidecek hoca için oylama yapılacağını bildiğini söyledi ve rektörün el yazısı ile yazılmış kurşun kalemle yazılmış ve bu ceza hukuku doçenti arkadaşımızın ismini ihtiva eden bir pusula gösterdi ve dedi ki rektörün emri böyledir, bu kişiyi göndereceksiniz. Onbir kişilik fakülte kurulunda 8 oyla bu arkadaşımız Diyarbakır'a tayin edildi. Fakülteden bunun üzerine Diyarbakır'a tayin edil-

diği için değil, böyle bir baskı yoluyla oylama yapıldığı için ayrıldı istifa etti. İşte korku bunlara yol açabiliyor. Kısmi statüde çalışan öğretim üyelerinin iş güvencesinden yoksun olduğunu söylemiştim. Ashnda kısmi statü daha önce de Türkiye'de çok büyük tartışmalara yol açmıştır, öğretim üyelerinin dışarıda çalışmaları ayrıca para kazanmaları doğru mudur, değil midir? Herkes saf tutmuştur vs... Bu tartışmalara girmek istemiyorum. Ama şunu söyleyeyim, kısmi statü kanunda yer almıştır. Ama kanunda üç kez değiştirilen bir madde daha yer almıştır. 38. madde, bu maddeye göre üniversite öğretim üyesinin belirli kuruluşlardan yalnız kamu kuruluşları değil özel sektör kuruluşlarının da çalışmaları ve fuul-time statüsünü kaybetmemeleri mümkün yerler, yönetim kurulu karar versin. Biliyorsunuz kısmi statüde çalışanlar bölüm başkanı olamazlar. Bugün Ankara Hukuk Fakültesinde anabilim dalı başkanı sıfatını taşıyan 5-6 tane öğretim üyesi vardır. Bunlar 38. maddeden yararlanarak üniversitedeki aldıkları tamgün maaşın birkaç katını da dışardaki işlerinden almaktadırlar. Sonuç ne olmuştur. Sonuç kısmi statü sadece bu statüyü seçmek zorunda kalanlar için bir ceza yeni 38. madde ise yönetim suyuna gidenlere bir mükafat yolu haline getirilmiştir. Bilimsel bakımdan ne olmuştur. Ashnda bilimsel bakımdan üniversitenin çöküşünün en önemli en güzel örnekleri Siyasal Bilgiler Fakültesi'nde yaşanmıştır. Birtakım öğretim üyelerinin çok önemli sayıda öğretim üyesinin ayrılmasıyla bunların okuttukları dersler de ortadan kalkmıştır. Ashnda bunun iki nedeni var. Birincisi, o dersleri okutacak bilgiye sahip kişi kalmamıştır. İkincisi, o dersleri okutacak bilgiye sahip kişi olsa bile o kişileri üniversiteden çıkarmakla hatıralarını da eserlerini de silmek istemişlerdir. Bunun AÜ Hukuk Fakültesi'nde de örnekleri vardır, özellikle lisansüstü düzeyindeki öğretim bugün tüm üniversitelerde olduğu gibi AÜ Hukuk Fakültesi'nde de lisans öğreniminin bir tekrarı halindedir. Mastır eğitimi, bir uzmanlık eğitimi değildir. Ama en çarpıcı örneği tesadüfen kendimden olduğu için vereceğim. Başka örnekler de olabilir. AÜ Hukuk Fakültesi ilk kez 1979 yılında hatta 80 yılında AET ile ilgili bir mastır programı düzenledi. Uzman yetiştirildi ve o zaman aldığımız bilgiye göre AET'ye üye olmayan dünya ülkeleri arasında lisansüstü düzeyde AET Hukuku bilgisi veren ikinci ülke olduk. Birincisi Kanadaymış, sonra da Türkiyeymiş. İleri bir adım ve bu iki yıl devam etti. 30 tane de mezun verdi. AET Hukuku uzman bugün Türkiye'de güncel bir konu olduğu için söylüyorum. Bunun 10 kişilik bir öğretim kadrosu vardı. Bu 10 kişilik öğretim kadrosundan 8'i halen fakültemizde görev yapıyor. Bilgisi olan adamlar var. Ama benim fakülteden atılmamı izleyen yıl bu program kaldırıldı. Çünkü bu programın koordinatörü bendim. Sadece yönetici görevi yapıyordum, ayrıca ders de veriyordum. Ama iki hocanın eksikliği o dersin verilmemesi için kafi neden değil. AET hukuku dersleri bal gibi devam edebilirdi. Hâlâ AET uzmanı olan

arkadaşlarımız fakültede görev yapmaktalar. Fakat sırf benim isimle özdeşleşmiş olduğu için program kaldırıldı. Yazık oldu. Benle ilgili olan bir şey değil. Son bir konu olarak da, belki sondan bir önceki konu kadrolaşma meselesine de değinmek istiyorum. 1982 yılında YÖK bütün kurumları ile işlemeye başlayınca çok uzun bir süre 2 yıl kadar 1,5 yıl kadar asistan alımı durduruldu. Sebebi açık. Sebebi yönetime hakim kafaların diyelim, kendi kafalarına uygun öğrenciler bulup asistan olarak fakülteye almaları mümkün değil. Bir anabilim dalına diyelim ticaret hukuku konusunda asistan alınacak. Jüriyi rektör ya da dekan tespit ediyor. Duruma göre bazen dekan, bazen rektör. Ama öyle olaylar oldu ki, mesela ticaret hukuku kürsüsüne asistan almak için toplanan jüride bir tane ticaret hukukçusu hoca yoktu. İdare hukuku için keza. Buna rağmen, tam hazırlandı, yönetim. Artık asistan alabileceklerdi, yönetmelikler düzenlendi, inat ettiler. 7 asistan kadrosu için ilan verdiler. Eskiden benim gençliğimde diyelim, 2 asistan kadrosu için ilan verilir, 50 kişi başvururdu. 7 asistan kadrosuna iki kişi başvurdu. Yani kişilerin kafa yapısı itibari ile üniversiteye hakim olan görüşe yakın olmaları mutlaka aptal olmalarını gerektirmez. İnsanın böyle bir dönemde fakülteye asistan olması için de biraz aptal olması lazım, iş güvencesinden yoksun, bir yıl sonra her zaman açıkta kalabilecek, aradan zaman geçti adam bulabildiler. Sınav yaptılar, kendi seçtikleri jürilerle sınav yaptılar. Ve sınavlarda 7 kişi kazandı. Maalesef sınavları kazanan yedi kişinin beş tanesi kendi adamları değildi. Dil sınavını geçmişler, bütün sınavları geçmişler, sözlü bilim sınavını geçmişler, her iş bitmiş, atamalar yapılacak. Tabii atama, yapmamak rektörün yetkisinde ama o kadar da yapamaz rektör. Birdenbire yönetmelik değişti sınavların ortasında, dediler ki, bir de mülakat yapacağız. Mülakat niçin yapılır, adamın kalbini kıyafetini görürsünüz. Hoca olarak bu adam ağzı laf yapıyor mu belirli bir düzeyi var mı onu tartışmak için. Bu mülakatlar her nedense bu 7 kişiden kendi adamları olmayan 5 kişi için, 5'i de mülakatta kaldılar. Mülakatta kalmak ne demekse? Bu mülakata giren arkadaşlardan, öğrencilerden bir tanesini tanıyorum. Kendisi idare hukuku anabilim dalına girmek için müracaat etmişti. Sınavları çok iyiydi, birinciydi 7 kişi arasında. Not itibariyle vaka karşılaştırma yapılmaz, çünkü her biri başka disiplinden geçiyor. Ne ise idare hukuku için müracaat etmiş olan arkadaşın mülakatında fakültemizin kıymetli deniz ticareti hukuku profesörü de katıldı, her nedense mülakat olarak sorduğu şey işte bilmem ne bey, gemi adamları hakkında son bir yargıtay kararı verildi. Bu kararı açıklar mısınız? Çocuk hayatında bırakınız yargıtay kararını, gemi adamını dahi duymamış. Ticaret hukukçusu olmayan birisi bunu duyamaz, bilemez çok teknik bir konu fakat ilginç olan tarafı şu, bu çocuk bana geldi, haber verdi durumu. Ben merak ettim, ben ticaret hukukçusuyum. Ve bu soruyu soran hocanın

kürsüsünde yirmi yıl görev yaptım halen de ticaret hukukunun bütün konularını izleyen bir kişiyim, uzmanım yani, bu konuda merak ettim hangi yargıtay kararı diye, sordum soruşturdum. Mülakat tarihinden önce, bir hafta önce yargıtay ikinci dairesinin verdiği bir beyan ve henüz yayınlanmamış bir karar, olay bu ama sonra bu mülakat çok işe yaradı mülakat sistemi çok işe yaradı, şimdi fakültemizde yeni alınmış son altı ay içinde alınmış onüç ya da ondört yeni asistan var, bunlara önemli bir yasak getirilmiş, hocalar odasıyla asistanlar odası ayrılmış. Buna bu yeni gelen asistanlara hocaları, yasak asistanlar odasına zinhar girmeyeceksiniz demiş çünkü orada sizi ifzat ederler. Hiç kimseyi kalbıyla kıyafetiyle ölçmekten hoşlanmam, ama kalp kıyafet belirli ölçüde belirli şeyleri gösterebilir. Ama davranışları önemlidir. Medeni olmanın belirli ölçüleri vardır. Biliyorsunuz, artık dedikodu yapıyoruz, bunlar tam aşağı düzeyde dedikodu. Medeni olmanın belirli ölçüleri vardır, kendi kürsüsünün başkanı hanıma yenge diyen ve aralarındaki ilişki hani eski bir tanışıklıkları bir akrabalıkları olsun değil, hayatında ikinci kez görüyor. İlk geldiği gün efendim ben tayin oldum, geldim demiş, ikinci gün görev vermek için çağrıldığında, 55 yaşında medeni hukuk profesörü hanım, oğlan da bilemediniz 23-24 yaşında, yenge diye hitap ediyor. Bu da belirli bir göstergedir. Dedikodularım bu kadar. Bir sonuçla ya da bir toparlamayla da bitirmek istemiyorum. Yanılmıyorsam herkes, hiç değilse şu odadaki, ne demek istediğimizi, nereye varmak istediğimizi bir ölçüye kadar ne yapılması lazım geldiğini anlamıştır. Teşekkür ederim.

• Güney GÖNENÇ - Birkaç değişik konuya kısa kısa değinmek istiyorum, önce Bilkent'le ilgili birkaç şey söylemek istiyorum. Üniversiteleri yöneten yasalarla ilgili geçmişte baktığımızda, Anayasa Mahkemesi'nin bu yasalardaki kimi maddeleri zaman zaman iptal etmiş olduğunu anımsayacaksınız. Anayasa Mahkemesi -Murkut arkadaşın belirttiği gibi- Demirel zamanında konmuş olan Yüksek Öğretim Kurulu'nun yetkilerini iptal etmiş-

tır. Üniversite yasasında "üniversiteler Türk gençliğini örf ve adetlerine bağlı kişiler olarak yetiştirirler" cümlesindeki örf ve adetlerine bağlı" deyimini iptal etmiştir. Anayasa Mahkemesi özel yüksek okulların açılmasına olanak veren yasayı iptal etmiştir, özerk olmayan tek üniversite niteliğindeki ODTÜ ile ilgili olarak, bu üniversitenin yasasındaki öğretim üyelerinin iş güvencesini yok sayan maddeyi iptal etmiştir. Bunları niçin sayıyorum? Anayasa Mahkemesi geçmiş anayasalara dayanarak neleri iptal etmiş ise, bunlar teker teker, ama yeni bir Anayasa'nın şemsiyesi altında, yani artık iptal edilemez biçimde, yeniden yasalaştırılmıştır. Yani bugün gençler örf ve adetlere bağlı olarak yetiştiriliyor, çünkü yeni yasa böyle diyor. Anayasa Mahkemesi öğrencilerden ücret alınmasına ilişkin maddeyi iptal etmiştir, bugün ücret alınmıyor, yasalar gereğince. Bugün öğretim üyelerinin iş güvenceleri hiç yok, yine yasa gereğince. Anayasa Mahkemesi neyi iptal etmiş idiye (tabii iptal edilmemiş, ama edilmesi gereken birçok başka hükümle birlikte), bunlar, bugün YÖK yasasıyla, Anayasa ile, geri getirilmiştir, özel Yüksekokullar da böyledir ("özel üniversite" demiyorum, çünkü bugün geçerli olan yasalara göre özel üniversite açılmaz, yasalara uymamayı adet edinmiş büyüğümüzün bu sözcüğü kullandıklarına bakmayın siz). Anımsarsınız, özel yüksekokulların geçmişi mühendislerle yakından ilgilidir. En rağbet gören alan olduğu için, özel yüksekokul olarak, yerden mantar bitercesine mühendislik (ve eczacılık) okulları açılmıştı. O zaman (1963'te) 1915 tarihli Mekteb-i Hususiye Talimatnamesini keşfedip çıkarmışlar ve buna dayanarak bu okulları açmışlardı. 1965'te de yasasını çıkardılar. 25-30 kadar özel yüksekokul açıldı. Mühendis odaları bunlara karşı çıktılar. Bu okullar 1967'de ilk mezunlarını verdiği zaman, bunları odaya kaydetmeyi reddettiler. Burada şuna dikkat etmek gerekli: Lise mezunları açıkta kalıyor, başlarını sokacak yüksekokul arıyorlar, özel okullar devreye giriyor. Bu okullara girenlerin, burdan mezun olanların bir suçu, bir günahı yok elbette. Amaç, odaların amacı, bu okulların Anayasa'ya aykırı olduğunu kanıtlamak. Odaların üye yazmama kararı üzerine Bayındırlık Bakanlığı bir genelge yayımladı, bu diplomalar geçerlidir, bu mezunlar mühendistir, diye. Odalar bu genelgeyi Danıştay'a götürdüler, Danıştay da Anayasa Mahkemesi'ne başvurdu ve bu yolla özel yüksekokullar yasası iptal edildi. Bu kez öyle olmadı. Çok ilginçtir, herhalde o zaman sayın Doğramacı henüz böyle bir hevese kapılmamıştı ki, YÖK yasası ilk çıktığında bu konu yasada yer almıyordu. Bir yıl sonra, 1983'te 14 tane ek madde ile özel yüksekokul konusu yasaya kondu. İlk şunu belirtiyim: Türkiye'de nitelikli bir başka yükseköğretim kurumunun açılmış olmasına kimsenin karşı çıkması söz konusunu değildir. Bundan ancak memnuniyet duyulur. Bilkent konusunda dikkati çeken, başka hususlar. YÖK yasasına göre özel yüksek öğretim kurumlarını denetlemek ve gözetlemekle görevli kişi

YÖK başkanıdır. Demek ki, özel yüksekokullu kuran kişi, yasaya göre bunları denetlemekle, gözetlemekle görevli kişi. Yani Türkiye'de başka hiçbir Allah kulu kalmamış, devletin kendi üniversitelerini eline teslim etmiş olduğu kişi, özel yüksekokulları denetlemekle görevlendirmiş olduğu kişi, kuruyor özel okulu. Burada büyük bir çarpıklık var. Üniversitelere alınacak öğrencileri seçmekle görevli kişi, Altan Günalp, bu özel üniversitenin bir fakültesinin dekanıdır, bir fakültesinin de dekan vekilidir. Devlet üniversitelerinin üst düzey yöneticileri Bilkent'e yönetici olup eski üniversitelerinden Bilkent'e öğretim üyesi "ayarlamakla" uğraşıyorlar. YÖK üyeleri, örneğin Kemal Karhan, örneğin ("Ben bu meclise çizmelerimi giyip geleceğim" sözleri ile ünlü) Gürol Ataman, Bilkent'in mütevelli heyetine üye oldular. Bu kişiler, üniversiteleri, bu arada Bilkent'i denetlemekle görevli YÖK'ün üyeleri, hem de Bilkent'in yöneticileri. Hangi kamu kaynakları ve ne ölçüde bu özel yüksekokula aktarılmıştır, bilemiyoruz; bunlar devlet sırrı gibi gizli tutuluyor, çünkü. Doğramacı'nın 3 vakfı ile 10 şirketinin Bilkent'e akan paranın büyük bölümünü oluşturduğu söyleniyor. Bu şirketlerden en ünlüsü Meteksan, kazandığı parayı acaba nereden kazanıyor? Meteksan sınav soru kitapçıklarını basıyor. Türkiye'de en çok basılan kitap bu kitaptır. Bunu niçin Meteksan basıyor da, başka bir matbaa basmıyor? Sisag, Doğramacı'nın bilgisayar şirketi. Acaba Hacettepe Üniversitesi niçin başka bir şirketten bilgisayar almıyor da Sisag'dan alıyor? Doğramacı'nın Tepe Mobilya'sı acaba niçin Cumhurbaşkanlığı köşkünü döşüyor, pek çok bakanlığı, kamu kuruluşunu döşüyor? Kamu kaynakları nereden geliyor, nereye gidiyor? Yasaya konan bir hükümle Bilkent'e alınacak, ithal edilecek bütün malzemeler, aygıtlar, laboratuvar donanımı, kitaplar neden her türlü harç ve vergiden muaf kılındı? Bilkent bir özel kurumdur ve laboratuvarına giren her osiloskop için, bu yolla sizin, benim, hepimizin cebinden 5'er, 10'ar TL alınmaktadır. Devlet üniversiteleri Anadolu'ya dağıtılmış, bunlar arasında kütüphanelerindeki kitapların sayısı, doğru dürüst bir öğretim üyesinin evindeki kitaplar kadar bile olmayan üniversiteler var. "Bu böyle olmuyor, üniversitelere kitap, dergi alınmıyor, para yetmiyor; bir merkezi kitaphık kuralım, bütün parayı oraya dökelim" gerekçeyle üniversitelerin dergi bütçeleri kesildi, kitap bütçeleri budandı. Biliyorsunuz, bilimdeki gelişmeler dergilerle iletilir, yayılır. ODTÜ'ye gelen aylık dergi sayısı 1000'lerle ölçülüyordu, örneğin. Şimdi bunların hepsi bir yerde toplanacak. Nerede toplandı dersiniz? Ne tesadüf, Bilkent'in yanbaşında. Bu arada Elazığ'da, Van'da araştırma yapmak isteyen öğretim üyesi (varsa tabii) bu "merkezi" kitaphıktan postayla, fotokopiyle yararlanacak.

YÖK'ün yol açtığı yıkıma bir örnek olmak üzere, 1980-1986 arasında ODTÜ Elektrik ve Elektronik Mühendis-

liği Bölümü'ne ilişkin öğretim üyeleri sayılarını vereceğim, bu sayılar 1980 Ekim 1986 arasındaki duruma ilişkindir. Bu bölümde 1980'deki mevcut 8 profesörden Vi yurt dışına, 1'i başka üniversiteye, 1'i başka kuruma, 1'i Bilkent'e gitmiş, 1'i ölmüş, geriye 3 profesör kalmıştır. 32 doçentten 9'u yurt dışında, 7'si başka üniversitelere, 2'si Bilkent'e, 2'si başka kurumlara gitmiş, 2'sinin görevine 1402 ile son verilmiştir, halen 10 doçent vardır. 23 yardımcı doçentten 7'si yurt dışına, 3'ü başka kurumlara, 1'i Bilkent'e gitmiştir, halen 12 yardımcı doçent vardır. 9 öğretim görevlisinden 3'ü yurt dışına, 3'ü başka kurumlara gitmiş, 3 öğretim görevlisi kalmıştır. 101 asistandan 66'sı ayrılmış, halen 35 asistan vardır. Yani bu bölüm, yaklaşık olarak, profesör ve yardımcı doçentlerinin yarısını; doçent, öğretim görevlisi ve asistanlarının üçte ikisini kaybetmiş durumdadır. ODTÜ, öğretim üyeleri açısından ülkenin en büyük kayba uğrayan üniversitesi, ama kadrolaşma açısından henüz en az zarar gören üniversitelerinden biri. öğretim üyelerinin sayısındaki bu azalmaya karşılık, öğrenci sayısındaki artışı, sınav kağıdı yükündeki akıl almaz artışı bunlara ekleyiniz. Ayrıca, öğretim üyelerine yeterli ücret verilmeyerek, bunlar, ek kaynaklardan gelir sağlama yoluna itilmişlerdir. Master öğrencisi başına aylık ek ücret ödenmesi, başka fakültede verilen dersler için saat başına ücret ödenmesi gibi uygulamalar getirilmiştir. Ayrıca projelerden para kazanmak geleneği ortaya çıkmıştır. Az ücret verilecek ki, öğretim üyesi de bunları yapmaya mecbur olsun. Eline geçenin yarısından fazlasını burardan kazanan bir öğretim üyesinin sınıfa girip ders vermeyi ne derecede asli görevi sayacağını tahmin edebiliriz. Yani, şimdi, ders vermek artık ek görevdir, ya da bir tür angaryadır, öğretim üyeleri haftada 3-6 saat ders vermekteyken, öğrenci sayısının iki-üç katına katlanması ve benzer nedenlerle öğretim üyelerinin haftada 10-30 saat ders vermeye zorlanması, bir yandan derslerin niteliğini düşürmekte, öte yandan öğretim üyesi-öğrenci ilişkilerini olumsuz etkilemektedir. Bütün bunlar, test yöntemiyle sınav gibi, hele uygulamalı alanlarda (örneğin mühendislik) akıl almak bir sınav yönteminin gelişmesine, yaygınlaşmasına yol açmaktadır. Bir öğrencinin bilgisayar programı yazıp yazamadığı, bir elektronik devresini tasarlamayı bilip bilmediği test sınavıyla nasıl ölçülebilir? Kanımca bu olanaksızdır.

Son olarak "rotasyon" adı verilen olgudan söz etmek istiyorum. YÖK Yasası'nda, 41. maddede, kanımca çok ilginç olan bir hüküm getiriliyor. Başka üniversiteye gönderilmesine karar verilen öğretim üyesi, 15 gün içinde yeni yerinde görevine başlamazsa istifa etmiş sayılıyor. Buraya kadar normal diyelim. Ama maddenin bundan sonraki cümlesi, sanyorum, Türk kamu Hukuku açısından çok önemli ve parlak bir yenilik getiriyor. Ben hukukçu değilim, ama böyle bir hükmün insafa, akla, mantığa ve hukuka uymadığını görebilmek için, doğru-

su, hukukçu olmaya da gerek yok sanyorum. Madde şöyle bitiriyor: "Bu şekilde istifa etmiş sayılanlar, bu hizmeti yerine getirmediği herhangi bir yükseköğretim kurumunda yeniden görevlendirilemezler ve diğer kamu kuruluşlarında çalışamazlar." Yani, ölünceye kadar bir daha kamu kuruluşunda çalışamazsın. Buna benzer bir hükmün 1402 ile görevlerine son verilenler için de konmuş olduğunu anımsatmalıyım. Bu rotasyon işinde gerçekten çok ilginç olaylar yaşandı. Bunlardan bir bölümü, kanıtlanabilecek olanların bir bölümü ortaya çıktı. "Rotasyon"un bir cezalandırma ve sürgün aracı olarak, ya da bir tehdit ögesi olarak kullanıldığına ilişkin çok örnek var. Bunlardan iki örnek vermek istiyorum. Ancak, bu olayların kanıtları -ne yazık ki- elimde yok, o nedenle isim zikrederek iddiada bulunmuyorum, bunlara tanık olup da kapalı kapılar ardında bize nakledenlerin günün birinde -vicdanları ağır basıp- bu olayları açıklayacaklarına inanmak istiyorum. Bir olay, ki buna benzer olayların yaygınlığını işin içinde olanlar biliyor, örneğin dekanın öğretim üyesini çağırıp "arkadaş, bak surda bir dilekçe var, ben falanca üniversiteye bir yıllığına gönüllü olarak gitmek istiyorum yazıyor, ya bunu imzalar bir yıllığına gidersin, ya da kura çekip seni kurada çıkarırız, bu sefer iki yıllığına gitmek zorunda kalırsın" demesiyle gerçekleşen türden, ikinci olayın kurbanı, Odamıza, Odamızın dergisine uzun yıllar hizmet etmiş bir arkadaşımız. Bu arkadaşın adı rotasyon kurasında çıktı ve kendisi Anadolu'da bir üniversiteye gönderildi. Gidip o üniversitede 6-7 ay çalıştıktan sonra da görevine 1402 ile son verildi. Buraya kadar herşey çok "normal". Ama, sonra, bu arkadaşımızın adının çıktığı kuranın çekiliş yöntemini öğrendik! Bir kişi için kura çekiliyor. Bir isim çıkıyor, "olmadı" deniyor, bir daha çekiliyor. Yine olmuyor, yani bizim arkadaş yine çıkıyor. Bu böylece sürüyor, sonunda bizim arkadaşın adı çıkmış da, kura da arzu edilen mutlu sonla sonuçlanmış. Daha önce de belirttiğim gibi, bu iki örneğin de kanıtlan elimde yok. Son olarak, bu arkadaşımızın, önce sürülüp sonra atılan bu değerli arkadaşımızın şimdi bir Amerikan üniversitesinde profesörlük yaptığını belirtiyor ve sözlerimi bitiriyorum. Teşekkür ederim.

• Haldun ÖZEN - Biraz uzadı kısa kesmeye çalışacağım. Hepimiz bulunduğumuz yerde, kendi ortamımızda üniversitenin içinde veya dışında üniversite ile doğrudan ve dolaylı ilgili kişiler olarak, bu ülkenin geleceği ile ilgili kişiler olarak 12 Eylül'ün ve YÖK Üniversitelerinin tanığıyız. Bence bu tanıklık görevi o kadar kolay değil. Her birimiz bulunduğumuz koşullarda ne bilgi ediniyorsak ne varsa hepsini kendi ölçülerimiz içerisinde topluyoruz. Bir önerim var: önce Nurkut'un önerisine katılıyorum. Yani gelecek yıl önümüzdeki dönemlerde, Bilkent dahil, 26 üniversite ve bir yüksek öğretim kurumunu, 27 kurumu ayrı ayrı inceleyen irdeleyen seminerler yapılmalı. Kim yapar önümüzdeki dönemlerde onu,

düşünülür. Ama ben buna bağlı olarak bir YOK Üniversiteleri Araştırma Merkezi adıyla bir yer öneriyorum, o kadar çok bilgi ve belge var ki yalnız Güney'dekiler bile epey bir yer tutuyor. Herkesde böyle dağınık olarak var, toplanacaklar var. Arkadaşlarımız söylediler, yeni konferanslar var oralarda. Kitaplar verilecek onlara. Belgeleri var veya başka şeyler var, önümüzdeki dönemde başka çalışmalar olacak. Bu çok ciddi olarak belgelerin bilgilerin biraraya toplanması önerisidir ve hepimiz elimizden geldiği kadar buna katkıda bulunmalıyız. Ben bazen önemli saydığım günlerde Tercüman okuyorum. Bir bakıyorum Nazlı Ilıcak'la ben aynı fikirdeyim. Hemen bu işte bir sakatlık var diye düşünüyorum. Şon zamanlarda, epey evvel televizyonda birtakım toplantılar oldu. Hani Osmanlı imparatorluğu laikdir, çok daha laikti meselesi. Ayhan Songar'la aynı fikirdeyim yani nasıl iş bu, nerden çıkarıyorsunuz diyeceksiniz. Bakın nerden çıkarıyorum. Osmanlı döneminde, demin biraz önce 1919'larda belgelerini okudumuz, arkadaşlarımızın da değindiği İstanbul Darülfünun'un mescidi yok, camisi de yok. Gülmeyin, çok önemli bir bilgi. Nerden biliyorsunuz diyeceksiniz. Burada raporunu okuduğum baltacıoğlu'nu ben çok yakından tanıyorum, ağzından dinledim. Osmanlı İmparatorluğu döneminde Darülfünun'da mescit yok, cami de yok, sonuç bakın ne. Sonuç, Osmanlı dönemi bizim bugünkü iktidardan ve YÖK yönetiminden daha laik, çünkü bugün YÖK camiler açıyor, mescit açıyor, hükümetin bakan Kazım Oksay filan yerde de şu kadar milyon yatırıp o üniversitede de cami temeli attık diyor. Halbuki bunlara da lüzum yok, çünkü üniversite diye bir kurum

olmadığı, yalnız adı kaldığı anlaşıldı. Bence camilerin yanına medrese açıp rektörleri medreselerin başına getirelim. Bugünkü durum bu kadar içleracısı. Latife ile bitirmek istiyorum. Avrupa Topluluğu dedi Nurkut. Avrupa Topluluğu ile ilgili bir önerim var. Çünkü arkadaşlar ileriki günlerde konferansları izleyecekler. Konferansta şöyle bilgiler alacaklar. Denecek ki "Her türlü fikir cereyanının serbestçe tartışıldığı demokratik ülkelerin sağladığı imkanlar Avrupa ülkeleri, Ortak Pazar ülkeleri çok zaman planlı ve devamlı faaliyetler olarak tanımlanan düşman psikolojik hareket uygulamalarına en uygun ortamı oluşturmaktadır. Oradan da bize geliyor." Şimdi Ortak Pazar çok güncel. Ortak Pazar'la ilgili ben bir öneri yapmak istiyorum. Bir defa Avrupa ülkeleri iç ve dış tehditlerin kendilerini ne hale getireceğinin farkında değiller, ^izimkiler onları uyarmalılar, onun için Başbakanlık bir genelge de Avrupa Topluluğu ülkelerine göndermeli. O kadar da değil! YÖK bu bastırıldığı, arkadaşlarımızın dinleyeceği kitabı İngilizce, Fransızca, İtalyanca, Portekizce, İspanyolca, çok olanakları var, bastırılmalı bütün Avrupa ülkelerine dağıtılmalı. Yardım olsun onlar da öğrensiner. Ayrıca İstanbul Üniversitesi'ndeki profesörler bu dersleri gördüler, diğer üniversiteler de yakında görecektir. Unutmadan sıcağı sıcağına bu profesörlerimizden bir ekip kurmalıyız. Avrupa Topluluğu ülkelerine yardım için onlar orada konferans versin bu konularda diye göndermeliyiz. Böylece üniversitelerimizin, YÖK üniversitelerinin bilimsel düzeyinin ne kadar yükselmiş olduğunu Avrupa'da da bir kere daha kanıtlamalıyız, YÖK Başkanı çok başarılı çalışıyor, bunun için süresi uzatıldı. Avrupa Topluluğu ülkeleri arasında bir yüksek öğretim örgütü kurulmalı. ATYÖK, Avrupa Topluluğu Yüksek öğretim Kurumu ve başına bizim YÖK başkanı getirilmeli. Böylece Avrupa Topluluğu ülkelerine de önemli bir katkıda bulunmalıyız. Çünkü bilimsel ve teknolojik katkı yapamayacağız. Hiç olmazsa yetenekli olunan konuda katkıda bulunulsun. Çok teşekkür ederim.

• Aykut BAŞÇIL - Ben de teşekkür ederim. Değerli konuklar, bilmiyorum değerli konuşmacılarımızın vakti var mı ama sanıyorum bir 10 dakika sorularınıza cevap verebilirler sanıyorum. Soru sormak isteyen konuklarımız varsa soruyu kime yöneltmek istiyorlarsa sorabilirler.

Herhalde sorusu olan yok herşeyi açıklamışız, teşekkür ederiz, katıldığımız için sizlere de teşekkür ederiz.